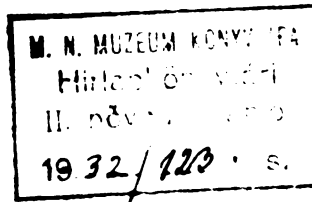


# MAGYAR UMBRIA



## Tartalom:

P. Quardián: Resurexit . . . . .	1 oldal
† Fr. Celesztin: Tavaszi dal. Költemény.	2 „
Fr. Szilveszter: Szent János Logos tana és a Logos elmélet általában . . . . .	3 „
Fr. Kolombán: Gárdonyi Géza világnézete műveiben (folyt.)	12 „
P. Kapisztrán: Cantate Domino. Költemény . . . . .	26 „
Fr. Vilmos: A gyermek Jézus öt ünnepéről. Sz. Bonaventura	28 „
P. Kapisztrán: Hová megy? Költemény. . . . .	33 „
P. Kapisztrán: Szent Ferenc imája. Költemény . . . . .	33 „
Fr. Regalát: Szűz Mária mindenkit nagyon szeret.	37 „
Fr. Tivadar: Krónika. . . . .	42 „
Üzenetek. . . . .	44 „



*Nyomatott: Reiner Ferenc könyvnyomdájában Gyöngyösön.*

# MAGYAR UMBRIA

A KAPISZTRÁNUS FERENCES IFJUSÁG NEGYEDÉVI LAPJA.

(Kézirat gyanánt.)

## RESUREXIT!



Mi biztunk Benne és ime harmadnapja... Biztunk az életben és az Igazságban és nincs közöttünk. — Pedig szava erő és élet volt. — Ugy beszélt, hogy ember még úgy nem szólt. És az ajka néma lett a keresztfán, midőn lehajtá fejét és meghalt. És mégis bizunk Benned Te nagy király, ki életet hoztál és azért jöttél, hogy életünk legyen és hogy bővebben legyen. Hogyne biznánk Benned, ki mondottad, hogy rontsátok le e templomot és harmadnapon felépítem azt. És ime a Harmadik napja...

Hajnalodik... Piros bíbor festi meg a Golgotha oldalát és az új sir kösziklája hengeredik. Angyal ül a sziklára és belekiált a világba: Nincs itt, mit keresitek az Élőt a holtak között? Nincs itt feltámadott, amint megmondotta. Elöttetek megy Galileába.

Kedves Ifjuság! Elöttetek megy Galileába. A nagy Mester, aki egyedül mondhatta Strausz szerint is joggal: Én vagyok az Ut, Igazság és az Élet. Elöttetek megy, Aki mondta: A világ elmúlik, de az én igéim el nem múlnak. Elöttetek megy, aki mondta Bizzatok Bennem, én meggyőztem a világot. Elöttetek megy, aki mondta: Én vagyok az élet és a feltámadás. Elöttetek megy, aki mondta: Ha felmagasztaltatom, mindent magamhoz vonzok. Elöttetek megy, aki mondta feltámadása után: Ime én veletek vagyok minden nap a világ végezetéig.

Ime kedves Ifjuság a Mester, a te Erőd, Reményed, Bizalmaid és Eszményképed előtted megy. Az életen és halálon keresztül előtted megy az örökkévalóság felé: az Atyához. Bizzál Benne!

Ez a kicsi lap, mely most más köntösben jelenik meg a te erőd! Az a néhány sor, mely lelkedből tör elő benne, a te életed. A benne rejlő munka a te reményed. Mi akik olvassuk látjuk ben-

ne, hogy te kedves ifjuság a Mester nyomába léptél. A feltámadott Mester nyomában, aki él és aki éltet. Legyen a te kicsi lapod a Galileai tenger partján álló Péter hármasszeretetvallomása, melyben felcsendül: Etiam Domine, tu scis quia amo Te Domine Tu omnia nosti: Tu scis, quia amo Te. Domine Tu omnia nosti: Tu scis, quia amo Te. Ez illik a ferences Ifjusághoz a meleg bensőséges, gazdag hármasszeretet, mely mindent felülmúl a tüzes szeretetű Pál apostol szavai szerint. Ezzel a meleg confessióval menjen ez a kis lap új útjára új formájában és hirdesse tovább, hogy a szerafi ifjuság bizik a Feltámadottban, tud az Ut, az Igazság és az Élet nyomában lépni, és amikor nyomdokain halad szíve melegen dobog a Mesterért, akit szeret. Dobogjon az ifjuság szíve ilyen Krisztust szerető ritmikával, melynek eredménye a munka, az igazi életkedv, a lankadatlanúság, az erő, a kitartás és a hűség. Szóljon az ajak, és mondja Péterrel, amit a szív mond. Etiam Domine, Tu scis, quia amo te. És legyen azok közben: calamus velociter scribens, kiket Krisztus szeretete hajt.

Kedves Olvasóink! Vegyék ezt a lapot, mint a szerafi ifjuságnak meleg husvétii Allelujáját, mellyel Krisztusnak hódol és ahol Péterrel tollban mondja el a Szentírás legszebb emberei confessióját: Domine Tu omnia nosti; Tu scis, quia, amo Te.

*P. Hermann Hermenegild O. F. M.*

---

## Tavaszi dal.

Itt a tavasz, kinyíltak már.  
A virágok.  
Madárdaloz erre az úton,  
Merre járok.

Virággal van a nagy világ  
Most beszórva,  
Lelkem ott a sok virág közt  
Jár dalolva.

Utamon a tavaszi szél  
Végig száguld,  
A földre hull egy-két levél  
Ha elsárgult...

Tavaszodik, de a virág  
Hull a fáról,—  
Mi sem óvja őt a csendes  
Elomlástól.

Hull a virág, hull a levél  
Erre-arra,  
Mintha csupán halni jönne  
A tavaszra...

Hull a virág, hull szememnek  
Árva könnye,  
Mit kisajtol e rideg föld  
Száz göröngye.—

Ám vigasztal, hogy a virág  
Hulló szirma,  
Áldozatul dús gyümölcsért  
Szále a sirba.—

Azért, hogy ha bús baj gyötri  
Testem-lelkem,—  
Tudom, hogy az úr kegyelme  
Illet engem.—

Hull a virág, hull a levél  
Erre-arra . . .  
Hadd hulljon hisz halni jött csak  
A tavaszra . . .

*fr. Celestin.*

---

---

## Szent János Logos-tana és a Logos-elmélet általában.

### A. Prologus és a Logos.

A negyedik evangélium Prologussal kezdődik, mely magában foglalja a megtestesülés egész teológiáját, s amelyet Dr. Pölzl kommentárjában („Kurzgefasstes Commentar zum Evang. des heil.“ Joh.-Graz, 1882.) „a Logos fölött tartott teológiai intézkedésnek“ nevez. Ugyanitt e Cristologia hármasság felosztását adja, u. i. Szent János szól:

1.) a Logosnak az Atyához való örök viszonyáról és isteni létezéséről (1—2 v.);

2.) a Logosnak a mindenséghez való viszonyáról a megtestesülés előtt; továbbá mint teremtő, mint minden élet és világosság forrása; ő a világosság, mely folytonosan világít s a zsidó- és pogányvilágban magát különféle módon kinyilvánítja. (3—13 v.)

3.) a Logos megtestesüléséről és céljáról, t. i. hogy az embereknek a kegyelemteljességet és igazságot meg hozza. (14—18 v.)

A kérdésfeladat itt épen a Logos-kifejezés körül forog s okai:— annak hirtelen megjelenése s Krisztussal való azonosítása; továbbá mivel az Evangélista nem ad felvilágosítást arra nézve, hogy mit jelent a kifejezés vagy miért választotta épen azt s nem más, pl. „Filius Dei“ stb. már jólismert kifejezéseket. E terminus szoros viszonyban van a Prologussal, melynek magyarázatára épen e kifejezés miatt számos vélemény alakult. A magyarázók legtöbbször az egész jánosi evangélium kulcsának tartja azt s elismeri, hogy itt kell keresni annak központi eszméjét. Vannak ugyan ellentétes vélemények is, mint pl. Hornacké, ki a philoni és alexandriai bölcsellettől átvett eszmét tartalmazó s az evangélium többi részével minden benső kapcsolat nélkül szűkölködő résznek tartja a Prologust. (V. ö. Zeitschrift für Theol. u. Kirche: Über das Verhältniss Prologs des vierten Ev.-s zum ganzen Werk“, 1892, 189—231.) avagy újabban (1920) Stanton nézete, ki a Prologust csak az evangélium után megalkotott betetőzésnek tartja az egész könyvre befo-

lyást gyakorló tanítóbevezetés helyett. (Lásd: Vacant, Dictionnaire de Theologie catholique, t. VIII. p. 1. 562). —

Továbbá mig egyrészt el kell ismerni, hogy e vagy hasonló kifejezés nyomaival találkozunk már az ószövetség bölcsesség-könyveiben is, (chokma irodalom), annak elég tiszta eszmei kibontakozásában Szent Pál leveleiben és a zsidókhoz írt levélben, s nincs kizárva, hogy János azt az alexandriai vagy philoni bölcséletből is vehette; — de másrészt kétségtelen az is, hogy az Evangélista egész evangéliumának — annak teljes tartalmi egészén átvonuló — alapeszméjül alkalmazván, azt határozottan új tartalommal is töltötte ki: — épen e révén lesz a Prologus a magja és össz foglalata az egész negyedik evangéliumnak, t. i. — hogy az Isten örök, személyes Igéje, maga Isten s minden lét, élet és világosság forrása testesült meg Jézus Krisztusban s jött a világra. Ez volt a célja az evangéliumnak is, hogy olvasóit a Megváltó — Jézus Krisztus világéleti létezésének valósága hitére (praeexistencia celestis Filii Dei) vezesse s „mintegy metaphizikai genealógia által az Istenembert az égből a földre leszállítsa.“ (Bisping: Erklärung des Ev.-s nach Joh., 1869.23.) Nem lehetetlen azonban, hogy Logos-tanával heretikus kortársát Cerinthust is szem előtt tartotta, ki Isten és Krisztus között csak erkölcsi egyesülést látott. S végül talán evangéliumi tanával a synoptikusokat is akarta betölteni, kik Krisztusnak csak földi genealogiájáról beszéltek. —

Jelen tárgyalásunk felöleli a Logos-kifejezés körül végzett vizsgálódásaink eredményét:

- I. Szent János evangélistánál (s igazolásul a szentatyáknál);
- II. Szent János elődeinél. —

## I. A Logos Szent Jánosnál.

### A.) Szent János tanítása.

Szent János evangélista sajátos értelmű felruházással használja szent irataiban a Logos-kifejezést s e tekintetben egyedüli. Az illetékes helyek a következők:

1.) Ján. 1, 1: „En arché én ho logos kai, ho logos én proz ton Theon, kai Theos én ho logos.“

2.) 1. Ján. 5, 7: „hoti trelsz eizin hoi marturountesz, en tó ouranó, ho patér, ho logos kai to hagian pneuma kai houtoi hoi treisz hen eizin.“

3.) Apoc. 19,13: „kai keklétai to onoma autou ho logos tou Thesu.“

Mit jelent a „Logos“? Grammatikailag a görög logidzomai többől származtatjuk s jelenthet: külső, kiejtett szót és belső, gondolt szót. A stoikusoknál ezeknek megfelel a „logos endiathetos“ (-belső szó) s a „logos proforikos“ (-kiejtett szó). A latinban az utóbbi — sermo, az előbbi — ratio, de általában latin fordítások verbumot hoznak. (E megkülönböztetés más nyelvekben is megvan, így: la raison — la parole; Vernunft — Wort: szó — ige stb.)

### 1. A Logos őnmagában.

Szent János nem mondja meg, hogy melyik értelemben veszi a Logost, csak teljesen azonosítja Krisztussal s egyszerűen Isten Igéjéről beszél. Mint minden igének, úgy ennek is valakiének kell lenni, u. i. Krisztus Isten valószínűsége, még pedig e kifejezés első jelentése (logizomai gondolkodom) szerint: Krisztus belső ige.

Ezek a priori következtetések s ha szent János iratait vizsgáljuk, úgy találjuk, hogy ő tényleg nem Isten szájából kijövő külső igét értett a Logos alatt, mely teremt vagy kinyilatkoztat. S bár a praeexistens Krisztus valóban teremt és kinyilatkoztat, nem ez az oka Logos elnevezésének, mert szent János megjegyzi: „En arché én ho logos, kai ho logos én prosz ton Theon, kai Theosz én ho logos, houtosz én en arché proszton Theon.“ (1, 1—2). Tehát „en arché én.“ Ezen kifejezésnek kétféle értelmezését találhatjuk a szentírás magyarázóknál. Egy részük „arché“ alatt az örökkévalóságot érti s hivatkoznak a Példabeszéd k.-re (8, 13), hol „en arché“ mellé magyarázatul hozzá van adva: „pro tou tén gén poiézai.“ (Ambr., Chrysost., Corn.a Lap. stb.) Mások a hangsúlyt az „én“-re helyezik s ez által látják kifejezve a Logos örökkévalóságát, mint amelyet János csakugyan ki is akar fejezni. Így vélekedik pl. Maldonat, t. i. hogy szent János azt akarja kifejezni, hogy kezdetben mikor mindenek lettek, már volt az Ige, v. i. nem teremtett.

A Logos név tehát metafizikai jelentésben jelöli Jézus Krisztust, a Szentháromság második személyét a megtestesülés előtti állapotában, az ő örök létezését (a), mielőtt emberré lett volna s bennünket megváltott. A Ján. 1, 13-ban előforduló „egeneto“ sok félreértést és tévedést zár ki, t. i. „ho logos szarksz egeneto.“ Az előbbi jelentés tehát ugyanarra a Krisztusra vonatkozik, ki testté lett és a földön járt, azzal a különbséggel, hogy ez utóbbi esetben sohasem nevezi Logosnak, hanem mindig Krisztusnak, azaz Messiásnak. Vagyis a Logos tulajdonképpen az *isteni principiumot* (b) akarja jelölni Krisztusban s így tartalma szerint nem különbözik az „egyszülött Fiu“ kifejezéstől (Ján. 3, 16) és a „Filius Dei“-től (ho hūiosz tou Theou) a synoptikusoknál. Isten Fia a Logos — jelölés által, mint Isten örökönkinyilatkoztatásának Principiuma lesz megjelölve. Hogy e Logos Isten, nyíltan kimondja János: „kai Theosz én ho logos“. Az alanyt a névelő dönti el, amennyiben a grammatika szerint mindig az előtt áll a névelő: „ho logos“ — alany, „Theosz“ — állítmány, ill. kiegészítő. E névelőtlen „Theosz“ — nem isteni személyt jelöl, hanem az isteni természetet és lényegét. Az Evangélista így azt mondja, hogy a Logos isteni természetű és lényegű. (Pölzl.) Így Cornélius a Lapide e helyhez: „A Logos ugyanaz az Isten az Atyával ugyanazon lényegét és istenséget illetőleg, nem pedig ugyanazon személyt illetőleg.“ (L. Babuza.) Egyébként ez János evangéliumából teljesen világos, mint amely Jézus istenségének fenséges apológiája, s annak egész tartalma és hangja János célját látszik igazolni: „Ezek pedig megirattak, hogy higgyétek, hogy Jézus a Krisztus az Isten fia és hogy hívén, életetek legyen az Ő nevében“ (Ján. 20, 31.). A hagyomány is (Fragmentum Murat.; Szent Irén:



**Atya lényegének:** „eikón tou Theou tou aeratou“ (Colos. 1, 15).

A fogalomkifejtést továbbviendő — az Evangélista 1, 18-ban ezt írja: „Theon oudeisz heóraken pópote monogenész Theosz ho ón eisz ton kolpon tou patrosz, ekeinosz ekszégézato.“ Vagyis a Logos Isten „egyszülött Fia (b), ki az Atya keblén van“; egyszülött Fia t. i. megtestesülése miatt. A Logos tehát az Atyával fiúsági viszonyban van, de nem philói értelemben, ki szerint szintén (elszülött inkább) fia Istennek a Logos, de a világ is fia; nála az atyaság fogalma a teremtés által áll fenn. János pedig a „monogenész“ szót használja azért, hogy Krisztus természetszerinti istenfiúságát megkülönböztesse a fogadott istenfiúságtól, aminő viszonyban mi lehetünk a mennyei Atyával. A fenti kifejezés „egyedülit“ jelent s ez értelemben megtaláljuk Luk.-nál s a zsidókhöz írt levélben is, de Krisztusra vonatkoztatva csak Jánosnál (1 18; 3, 16 s 18; I. Ján 4, 9). —

A Logos továbbá: *revelátor* (c), ki Istent tökéletesen és szuverén módon nyilatkoztatja ki: „aki lát engem, látja az Atyát.“ — Ján. 1, 14: „kai etheazametha tén doksz n autou, dokszan hósiz monogenousz para patrosz.“ E szavak értelménél fogva tehát a testté lett Logos dicsőséget hozott magával az Atyától, melyet mi csodálni fogunk őbenne. Ugy volt ez az isteni dicsőség a Logos—Krisztusban, mint a drágagyöngy a kagylóban, mint a villám a felhőben, mint az arany az olvasztókemencében, mint angyal a testben (Corn. a Lap. Comm. XVI. 308) De ezt a dicsőséget a Logos ki is nyilatkoztatta földi működésében ethikai értelemben felfogva — mind az újszövetségben, életében: Jézus többször is mondta, hogy az ő étke, hogy annak akaratát cselekedje, aki őt küldötte; vagy pl. főpapi imádságában: „Atyám, eljött az óra, dicsőítsd meg fiadat, amint fiad is megdicsőít téged... Én téged dicsőítettelek e földön: a munkát bevégeztem, melyet adtál nekem, hogy megcselekedjem; és most dicsőíts meg te Atyám engemet magadnál, avval a dicsőséggel, melyet birtam előbb. mint a világ lett, nálad.“ (Ján. 17.) — mind pedig az ószövetségben a prófétákban és egyebekben. A Logos tehát kinyilatkoztat, de nem azért kapta e nevet, mert kinyilatkoztat, — hiszen akkor miért nem nevezi őt e névvel az egész ószövetség (prae-existenciális lét!), amikor tényleg gyakorolta e ténykedését?! Hanem azért Krisztust Logosnak nevezhetjük annyiban is, amennyiben Ő kinyilatkoztatta nekünk az Atyát, hogy mi benne elérjük Őt. Ezt a tételt megerősíti az a tény is, hogy tulajdonképpen ez Szent János evangéliumának alapeszméje is, melyet ki akar nekünk mutatni Jézus élete, jelei, beszédei és az Atyáról szóló tanubizonysága által.

### 3. A Logos és a világmindenség.

A Logosnak a világhoz és a mindenséghez való viszonyát megvilágítja Ján. 1, 3: „Panta di' autou egeneto, kai chórisz autou egeneto oude hen ho gegonen.“ —

Panta — *mindenek általa* lettek. Szent János szükségesnek tartja ezen kijelentést előrebocsájtani, hogy kora ál-világmagyarázatait megcáfolja. Így



a stoikusok a világot egyenlőnek mondták Istennel, melyet az epikureisták a véletlenből magyaráztak. Általános volt továbbá az égitesteknek az u. n. világszemlélet által való kormányzásáról alkotott világszemlélet. Philó is kissé határozatlan e pontban; Isten és demiourgos között ingadozik. Ezen zűrzavgr a vélemények terén szolgáltatott alapot az Evangélistának a fenti kijelentés hangoztatására, amire visszatér még a 10. v.-ben is: „kai ho kozmosz di' autou egeneto.“ A „dia“ előlj. közönségesen eszközhatározóra vall s így a Logos mintegy causa instrumentális lenne a világnak; de ha összevetjük e helyet a Róm.-hoz írt levél 11, 36-tal: „eksz autou kai dí' autou kai eisz auton ta panta“, vagy Coloss. 1, 16-tal: „en autó ektiszthé a panta“ stb. — látjuk, hogy Ő egyúttal mindennek causa exemplaris is, mint Szent Tamás mondja: complectens formas primordiales rerum. —

A teremtés valójában a teljes Szentháromság műve; mégis mivel a Teremtésben leginkább az Isten bölcsesége nyilvánul meg s a teremtmények célszerűsége elsősorban mutatja Isten értelmességét (sapientia, intelligentia), — azért a teremtés a 2. isteni személynek, mint a személyi Bölcseségnek tulajdonítatik (Babura, 623.). — A Logosnak tulajdonítják tehát a teremtés megvalósítását, de mégsem a cselekvő ténykedésre szorítkozik e kifejezés jelentése, mert eszerint igazuk volna azoknak, kik úgy vélekednek, hogy a Logos — nem lévén teremtő, csak praeexistenciájában, — nem viselte e nevet sem, csak praeexistenciális létében s annyiban amennyiben teremt (ez a teremtő Ige subordinációja). Ezzel szemben határozottan áll hogy jóllehet Szent János gondolhatott a Logos teremtő szerepére is, de Krisztus már a teremtés előtt is Logos volt, mert ha a Logos Isten Logosa, a teremtés előtt is léteznie kellett. A Logos Isten örök, belső önkibontakozásának és megnyilatkozásának első momentuma, ő a principium, aki által Isten az időben magát kifelé nyilatkoztatta. (Bisping, 29.) Benne szemléli magát az Atya és a dolgok ősképeit, melyeket örök akaratával a Logos által a létre híni eltökélt; úgy hogy minden félreértés elkerülésére áll az igazság: „kai chórisz autou egeneto oude hen ho gegonen.“ (Parallelism. antithet.) —

Az említett Coloss. 1, 16 s — Szent Tamás mondatán kívül — Ján. 1. 4a: „en autó dzóé én“ — még egyúttal azt is megmondják, hogy a Logos nemcsak mindennek teremtője, hanem mindennek *éltetője* is. „Őbenne“ bírja minden élő az ő életét. —

#### 4. A Logos viszonylatban az emberiséggel.

S ha ez áll már a csak természetes étellel rendelkező földi egyedekre, — teljes határozottsággal és érvénnyel állítható az emberről, annak természetfeletti étellel rendelkező lelkéről, amint Szent János ki is nyilvánítja ugyanazon versben (1, 4): „kai hē dzóé én to fósz tón anthrópon.“ A 35. zs. 10-mondja Istenről s így a Logosról: „Mert nálad vagy az élet kútfeje és a Te világosságodnál látunk világosságot.“ Ez a Logos, aki az élet kútfeje, minden *élet és világosság forrása* és eszközlője az Emberben; mely névvel

O ugyan magát sohasem nevezte, de az Evangélista előszeretete választotta azt, hogy az egész evangéliumban Jézusnak e kettős téma által kifejtett két nagy tevékenységét, — Jézus a Világosság és az Élet, — ha nem is jelöli a későbbiekben e névvel, mégis kiválóan a Logosnak tulajdonítsa. A világosság és élet ugyanis kölcsönös (correlativ) fogalmak: nincsen élet világosság nélkül és az élet kivirágzik a világosságban. Ez a világosság is — a fizikai világosságról átvéve — megvilágítja az emberek szellemi, lelki életét, élteti és fejleszti; s megnyilvánul az emberi észben, — mely által Istenét megismerheti; a lelkiismeret szavában, — mely által Isten szól őhozzá s végül a tényleges isteni kinyilatkoztatásokban, melyek az embert vallási igazságairól és kötelességeiről teljesen fölvilágosítják. (V. ö. Pözl, 10.)

Szent János az 1, 5. v.-ben: — „kai to fész en té szkotia fainei.“ — a Logosnak *közvetítői s üdvözítői* működéséről szól, mely kezdetét vette a világ teremtésével. Azóta folyton láttuk a Logos-világosságnak állandó megvillanásait, mignem betetőzte ezt megtestesülésével és földi életével, (amennyiben Logos, mert innen már más név alatt szerepel: „és az ő neve lesz...“) amikor „ho Logos szarksz egeneto“ és megváltói szerepét magára vállalta. „Szarksz“ alatt János a Logos „egész, testből és lélekből álló emberré“ lételét akarta kifejezni s valóban is ezt érti alatta, amint evangéliuma 12, 27-ben „pszüché mou tetaraktai“ kifejezést adja Jézus ajkaira, vagy pl. Lázár sirjánál (11, 33): „Jézous enebrimézato tó pneumatí.“ — A „szarksz egeneto“ kifejezés élénken mutatja a megtestesülés titka nagyságát, a Logosnak az emberiséggel szemben Isten-szeretetéből vállalt megváltói hivatásának végtelen nagy áldozatoságát. —

#### B. A Szentatyák véleménye a Logosról.

Mielőtt a végső összefoglalást megtennők, szabad legyen mindezen jánosi tanok igazságának nagyobb erősségére a szentatyáktól pár idézettel szolgálni, hogy Szent János felfogásának és tanításának a Logosról a fentiek valóban hű képét adják. —

Már a II. sz. első felében igazolja *Szent Jusztin* apologéta azt a tényt, hogy a Logos *istenségt és örök származását* mindig hitték és hirdették: „Quaecunque docti sumus a Christo, sola vera esse credimus, quum Dei Verbum et primogenitus. Qui quum Verbum sit primogenitum Dei, Deus etiam est; antequam mundus crearetur, cum eo aderat...“ (Apol. 23; 1. n. 63.) — Általában egyesek: „In principio erat Verbum“ jánosi kifejezésben vagy a „principiumot“ veszik „örökkévalóság“ értelemben, (így Crysost., Amb.) vagy pedig az „erat“-ra helyezik a főhangsúlyt (pl. Szt. Hilár.).

*Szent Athanáz* így írja le a Logos tulajdonait: „Verbum est sapientia, ratio, potentia, lumeu, veritas, iustitia, figura, splendor et imago Patris, denique perfectissimus Patris fructus, solusque filius et quam simillima imago est.“ (Orat. c. Gent. p. 46, n. 46—22.)

Mint *személyt* látja megjelölve *Sz. Bazil* e kifejezésből: Et Verbum erat apud Deum. „Non dixit; In Deo erat Verbum, sed: apud Deum, ut

hypostaseos propictatem declararet. Non dixit: in Deo, ut ne confundendae hypostaseos occasionem daret." (S. Greg. Naz. orat. 4.). Hasonlóképen ír *Tertullianus*: Adv. Praxeam.— Továbbá a Logos *istenségét* szintén fejtegeti Sz. *Vazul* e szép szavakkal: Et Deus erat Verbum: „Cur Verbum? — ut perspicuum sit, processisse ex mente. Cur Verbum? — quia citra passionem genitum est. Cur Verbum? — quia imago est Genitoris totum in seipso Genitorem ostendens, nihil inde separans, et per se perfectum existens: quemadmodum et verbum nostrum totius nostrae cogitationis refert imaginem.“ (N. 3. pag.)

*Aranyszájú szent János* a 4. ev.-ből vett idézetekkel bizonyítja a Logos *istenségét* és *consubstantialitását*: Deus erat Verbum (J. 1.); Ego in Patre et Pater in me est (14, 10 stb.); Tanto tempore vobiscum sum et non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt et Patrem (14, 9); ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem (5, 23); sicut Pater suscitavit mortuos, et vivificat, sic et Filius, quos vult, vivificat (11, 21); Pater meus usque modo operatur, et ego operor (5, 17); Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem (10, 15); Ego et Pater unum sumus (10, 30).

Az *Atyához* való viszonyát világítja meg *Szent Ágoston*. „Verbum Patris ideo dictum est, quia per ipsum Pater innotescit. (Justit. c. 22, 3). Deus vero quum Verbum genuit, id. quod est ipse genuit: neque de nihilo, neque de aliqua iam facta, conditaque materia; sed de seipso id. quod est ipse. (Jb. 4.) Igy Sz. *Athanáz* is, ki különbséget tesz a Logos „egressussa“ és — mint *Krisztusnak* — „progressusa“ között; az előbbi az *Atyától*, az utóbbi a *Szűztől*. (frag. com. in psal.)

A Logos, mint *teremtő*: „Omnia per ipsum facta sunt.“ *Szent Hilár* szavai: „Ergo, si nihil sine illó est, per quem universa coeperunt, et in infinitum est, per quem, quod est omne, sit factum.“ (L. 1. de Tri.)n — „Quum nihil sine eo, intelligo non solum; quia alius est per quem, alius-sine quo; utroque discernitur significatio et intervenientis et agentis.“ (Ibid.) *Szent Jusztin* így jellemzi: „Verbum per illud Deus omnia ornavit“ (Apol. 1.) *Cezárei Euzébius* hivatkozik a 32. zs.-ra: „Verbum Domini, quo coeli firmati sunt.“ Ezt erősíti *Izaiásból*: „Ego sum primus, ego sum in aeternum, et manus mea fundavit terram, et dextera mea consolidavit coelos...“ (48, 12) Ahol az ószövetségben Isten megjelenése említettik a pátriarcháknak, a Logosról magyarázza és citálja *Jánost*: Deum nemo, vidit unquam. *Mózesnek*, valamint *Izaiás*, *Jeremiás* stb. által szintén — úgy véli — a *Fiu*, a Logos beszélt és jelent meg s világított. Hasonlóképen nyilatkozik Sz. *Hilár* is.

Végül válogatott szavakkal emlékeznek meg a „világosság — Logos“ s a „fény-Logos“ megváltói, mediátori működéséről is, melyet megtestesülésével vállalt az emberek között. — Mindmegannyi összhang a *János* által kifejtett Isten-tan s Logos-tan között, mely értelmezések és felfogások isztult v világossága simmikép sem illik bele az ókor zavart filizófiai egyvelegébe, hol azonban mégis meg kell látnunk az őskinyilatkoztatás isteni szikráját s az emberi szellem e körül végzett, mindamellet mégis megemlékezésre méltó munkáját. —

## Összefoglalás.

Mindezen fentebb kifejtett szent jánosi gondolatokból tehát le kell vonnunk a következtetést s azt kell mondanunk: az Evangélista által használt Logos kifejezés nemcsak új neve a történeti Jézus Krisztusnak, mert hiszen akkor miért nem nevezi őt továbbra is e névvel s miért nem törekedett annak népszerűsítésére, mint pl. a nála 239-szer előforduló Jézus nevének, melyet pedig maga az angyal közölt Máriával v. i. az Isten adta szent Fiának (Luk. 1, 31.). S ha nézzük az 1. f. 3. v.-t: „panta di (a) aétou ege-neto“, — e szavak „Jézus Kr.“-ra közvetlenül nem is alkalmazhatók, hacsak nem mint Isten — a teljes Szentháromság 2 személyére. —

El kell tehát ismernünk, hogy elsősorban *belső okok* készítették az Evangélistát a Logos-kifejezés használatára, amennyiben t. i. az elnevezés egész különösen alkalmas volt nemcsak Isten Fia lényegének, a megtestesülés előtti létének s az Atyához való viszonyának, nem kevésbé az istenkivüliséghez való vonatkozásának leghűbb kifejezésére; de e mellett nem zárjuk ki, — sőt e dolgozat II. fejtegetései alapján meg is engedjük, — hogy annak alkalmazásában némileg *külső okok* is szerepelhettek, v. i. vehette e szót kora filizófiai hagyományából amelytől — véljük — ő sem zárkozhatott el teljesen, — sőt e szónak közkeletűségét fel is tételezi a Prologus hirtelen és merész hangja. — Mig azonban megengedjük *egyrésztől*, hogy e külső okok között szerepeljen: a zsidó teológia, mely memra-bölcseletével az ószövetségi bölcseségtant továbbfejleszteni törekedett és az akkori korfilozófia, mely a Logostan által az ószövetségi kinyilatkoztatást a görög bölcsélettel összhangba-hozni iparkodott, — de *másrésztől* (a priori) határozottan tagadjuk, hogy mindezek valamit is adhattak volna annak lényegéhez. Pusztá emberi szem nem is nézhetett volna bele a Szentháromság végtelen lényegébe oly mélyen, ahogyan Szent János Evangélista a Szentlélektől megvilágosítva ezt tehette; v. ő. Ján. 11. 13, — hol nyitva látta az eget, fehér lovat s a rajta ülő hivaték Hivnek és Igaznak: „Echón onoma gegrammenon ho oudeisz oiden ei mé.“ — Csak a Szentlélek sugalmazhatta Szent Jánosnak a Fiú-Isten lényegét oly hűen kifejező Logos-nevet, mert Isten lényegét senki sem ismerheti meg, hacsak nem Ő: „kai ta tou Theou oudeisz egnóken ei mé to pneuma tou Theou.“ (I. Kor. 2, 11.) —

Valóban fenséges tanok, méltók egy isteni kinyilatkoztatáshoz. —

*Fr. Szilveszter.*

(A II. r. következik.)



## Gárdonyi Géza világnézete műveiben.

(Ötödik közlemény.)

### IV.

#### *Házasság.*

Érdekes jelenség az ember életében az, hogy először nem önmagát, lelkét, érzelmeit veszi észre, hanem a „nem-önmagá“-t! Nem csoda, hiszen gyermek-éveinkben nagyjából állati életet élünk. A gyermek tudomást vesz a körülötte levő dolgokról, kíváncsi a láthatók és tapinthatók lényegére, s lelkét meg érzelmeit elfeledi. Szinte teljesen ismeretlenek előtte. Magyarazata ennek az, hogy az értelem még csak most kezdi bontogatni vitorlát, s hasonlóan az érzelmek is a test fejlődésével tartva lépést lassan szövögetik, színesítik szirmaikat.

Mily bölcs intézkedése ez az Istennek! Mert mily diszharmonikus volna ha a gyönyörűen kifejlődött fehér krizantémum bóbitája, a ragyogó színekben játszó őszi-georginának fodrozott virága, avagy a mámorító illatban fürdő rózsapiciny, satnya, leveltelen, száron pompáznék! Nemde borzasztó katasztrófát idézne elő, ha pl. az impubertas éveiben törne elő a nemi érzelmek teljes erejéből? A föld rettenetes kergét ráncogató, fodrozgató lávaszóró vulkán, mely a ragyogó napot meg a kéklő eget is szennyével, erejének, lángoló testének fekete-vérével elfödi, hepiszkitja, halvány képe volna a fejlődő léleknek! Tönkre tevé! Még így is, ámbár ritkán s igen messze villan meg kék pirosban játszó ismeretlen erők kipattanó lángja, mint a távoli korom fekete fölthök mögött bujkáló fényes pikkelyekkel ékes égi-kigyó... De, a nyári vihar gyorsaságával mindig gyorsabban jön, és nem sokára az is az ismeretlen vonzódás határozatlan rengései is hallhatók... S csak percek kérdése, hogy a szerelem vakító villámai cikázzanak; majd, az ösztön dörgése mellett a többi szenvedélyek a földre sújtsanak... Orkán piszok, kavarodás jaj, bűn... És ha nem volt előkészület a vihar fogadására, ha nem volt erős akarat s mély erkölcsösség, mely villámhárítóként vezette volna le a kigyulladásokat, akkor a vihar után csak pusztulás, ijesztően fekete üszkös gerendák, derékban tört fák, tépett szirmú virágok találhatók... Jó, ha még az imént erejüknek, szépségüknek teljében viruló lélekvirágoknak, lekonyult, megtépázott virág fejét csak kilábolható békanyálas mocsárban, vagy az út porában hirtelen keletkezett szürkén-habos töcsében fürösztgeti a hűvös vihar utáni szellő. A pusztítás után ezek számára fejük fölött hajladozik a reménység öröszép szivárványa. A nap is elő-elő bukkan és a vízcseppek mint csillogó opálszemek derűt, fényt lövelnek s nem csak a testi szépségek és formák létét tükrözik vissza. Mindez bátorít, hogy az isteni kegyelemtől ózondús levegőben beforrhat még a seb, fakadhat új és egészséges élet.

Mig ez eljön, addig a „küzdj és bizva bizzál“ kis embere felkészül, hogy a legnagyobb csatákat, amilyenek csak a lélekben lehetnek, szerencsésen megvija. A bukott Ádám ivadékának keserves tusákat kell kiállania ösztöneivel, ferde lelki tulajdonságaival. A fajfenntartó ösztön, a szerelem ke-

mény fél! Mindkettő egyidős az emberiséggel, de még most is fiatalok! Duzzad bennük az élet, mint a ma kibugyant rózsabimbóban! Önmagát megfijítő fönix madarak: Istennek remek gondolatai. E csodás ösztön emberek sorsának nem egyszer intézője! Életünk napja vagy elborító felhője! Mindenki által megfigyelhető élet-szikra is, s ezért örökké kedves témája az írónak.

Mit tesz ugyanis az író? „Az élet divatos hullámvázát... a tomboló érzések és szenvedélyek lázálma tükrözi.” (Trikáli) Figyeli a lélek vibrálását. Kifürkészi annak elemeit, viselkedését, hogy papírra vethesse sokrétűségét, melyből a szeretet, a szerelem és az ezekkel kapcsolatos érzelmek csak kis, de eléggé színes, veszedelmes részét teszik. Csodálkozhatik-e tehát valaki azon, ha Gárdonyiról mint íróról állítjuk, hogy: „A fiatal szívek tavaszának rajza legkedvesebb, sűrűn ismétlődő témája, s ennél a tárgynál az idők hosszú sorában annyi gyöngédséget, élénkséget, üde leleményt, bájt és változatoságot, szinte *liriaságot* tud belevinni, ... hogy soha nem válik egyhangúvá.” (ld Szabolcska. i. m. 111—2, Kéky) Sik pedig így ír: Gárdonyi hősei rendszerint fiatal, az élet számára alig, hogy kinyílt lelkek, akik naívan szomjaznak az életet, a boldogságot; aztán hirtelen rájuk szakad a szenvedés. Szegénység, árvaság, háboru, az élet köznapi nélkülözései, de legtöbbször a szerelem hozza rájuk. Ezekre a fiatal, érzékeny szüziés, de eleven vértől duzzadó egészséges naívan érzéki fiatal lelkekre úgy csap le a szerelem lassú természetességgel ébredve, de a sodró vihar gyorsaságával erősödve, végzet módjára. Elszédíti, átjárja, magával ragadja és csaknem mindig boldogtalanná teszi őket. . . Hosszu epedés, rövid, szüziés, a válás sejtelméről átreszketett idill, hosszú gyötrődés. csendes, melancholikus emlékezés : legtöbbször ez a szerelem története Gárdonyinál (Km. 79-80) És feledhetetlenül szép alakokat tudott az ilyen szerelmesekből teremteni — mondja Schöphlin Aladár.

Nagy általánosságban és viszonylagosan mondhatjuk ezeket. Ámde nekünk föl kell szakítanunk az általánosság leplét, hogy bepillantassunk a részletekbe ; az elveket megragadassuk. Ha a rugó, sima, a szemszög előttünk van, akkor a fiatal lelkeket cselekedeteikkel együtt megismerhetjük, megérthetjük. E lelkeket mi megtaláltuk nem csak pici földünkön (v. ö. 4 közl.) hanem a hatalmas csillagokon is, ezeknek lelki társadalmi életét fogjuk jó ideig vizsgálgatni. Nem részletezhetjük a végletekig, habár már így is a tágabbik értelmében vettük a házasság fogalmát. Értettük alatta 1. a szerelem mibenlétét, működését, 2. a szorosabb értelemben vett házasságot 3. a nőt mint lyet. de különösen az anyát és 4. a szerelem, a házasság virágát, a gyermeket. Tehát csak ezekről fogunk értekezni, hozzáadva befejezésül az 5. pontot, melyben ítéletet fogunk mondani arról, vajjon Gárdonyi írásában „tisztá“-e s nem kerül-e meg az erkölcsi normákat.

---

1. Szerelemről bővebben, pszichikai és fiziológiai értelemben lásd pl. Sztinyai Elek Az életfilozófia problémái. Bp. 1911. 109 Kornis Gyula : A lelki élet. III. k. 1919. 307. — Érdekes, hogy még e pontban is összetalálkozik a teozófiával. „A szerelem és gyűlölet... ez mind rezgés-rezgés. test-test, az anyag funkciója” (V. ö. Wolk. A. Theoz és Antr. B.)

## 1. Szerelem.

Kinek milyen az élete, bölcselete, olyan meghatározást ad minden megoldandó kérdésnek. Vajjon Gárdonyi szerint mi a szerelem? „A szerelem nem egyéb — írja, — mint vérkeringés zavarodása“. Még tovább is mutat: „A zavarodás oka: a fajfentartó erő követelődzése“ (*Az a Hatalmas Harmadik.*)

Tehát a szerelem teljesen testi: az anyag megrezdülése 1.)\* Ha pedig anyagi valami, akkor működése, kielégítése bizonyosan olyan szükséges, mint a többi (táplálkozás, lélekzés stb.) élet működéseink. Az értelemnek nincs hozzá szava! A szerelem rózsá-lángját nem az értelem, hanem a vér, a szív festeti. Sötét állapot? Vajjon, ki hozhat ki a következő idézetekből mást?! „A szerelem csak a fajfentartó ösztön muzsikája“. (*Szunyogh M.*) „Mindenkinek jól nőszülne, ha józanon nőszülne. De ki nőszül józanon? A szerelmet azért igazította be Isten a világ rendjébe, mert józanon senki se nőszülne. A szerelem időleges örültség. Okos ember nem szerelmes soha, vagy ha szerelmes, nem okos stb.“ (*Ábel és Eszter*) „Ma már tudom, hogy színes okulárét lopott az ördög a szememre“, (t. i. midőn valakit megszeretett! *Szunyogh M.*) „Mindenkinek buta, aki szerelmes“. (*Zéta.*) „Hány állat van a világon, eddig meg nem olvasta senki. A test érettségének idején az mind *kénytelen* 2\*) a fajfentartó törvénynek engedelmessé válni, az ember is.“ (*Mai csodák.*) — Kénytelenség alól láthatjuk, az embert sem veszi ki. — Máshol pedig ezt írja: „Ime micsoda oktalan állatként engedelmessé válik az embernek a törvénynek, amely éppen úgy vonzza egymáshoz az ég madarait, mint a pillangót, bogarat, földi gilisztákat“. (*Átkozott józanság.*) „Ebben a korban (16—18) gyakran vonják az embert láthatatlan kötelek (a más nemű után *Pöhlényék.*) És nem egyszer orvosok teszik e kijelentéseket, (pl. *Ábel és Eszter, Átkozott józanság.*)

Nos, ha az ember mégsem engedelmessé válik ennek a törvénynek? „Nem engedelmessé válni olyan gyötrelmes — adja a választ, — amely felér a *legnagyobb betegség*“. (*Mai csodák.*) Még tovább is megy: Isten szent törvényére hivatkozik. „Csontunkba, vérünkbe helyezett törvény ez. Ha Isten törvénye szent, *vétkezik*, aki nem tartja meg“. (*Mai csodák.*) Ne gondoljuk, hogy ezeket az idézeteket csak nagy hajsza után lehet előkeríteni s csak egy-két művében fordulnak elő. Bár úgy volna!.. Ezért még üssünk föl egynehány könyvet. „És meggondolta: mi az mikor valaki megtagadja a *legszentebb* ösztönt? — így beszél *Bibi* c. regényében egy öreg ember, 16 éves ifjú *kispapnak*. — Mert hát minden ösztön szent, mert hiszen *hozzuk*... A teljes élet a családos élet: a fészek“. Ugyancsak e könyvben: „Az ösztönöket (különösen a fajf. ösztönt érti) elnyomni nem lehet. Ha elnyomjuk: *ferdén* törnek elő.“ (Freudizmus?!) A *véletlenség*-ben ugyanezt a gondolatot

2. „Individuum considerari debet tamquam functio mathematica huius legis. Lex enim tam fortis et vivida est, ut manifestetur etiam contra voluntatem individui (in quantum de voluntate in animalibus sermo esse potest.) Manifestatio ergo instinctus sexualis non innaturalis vel contra naturam dicenda est, sed quam maxime naturalis“. (*Medicina et psychiatria pastoralis* M. Török I. Esztergom, 1928, 176.) De az emberről nem állít ilyent sehol!

találhatjuk meg! Vagy: „Ez élet élet! Az Isten pedig nem azért teremtette az életet, hogy megtagadjuk“. (*Isten rabjai*) Ismét: „A szív ellen nincs hatalom, nincs erő a földön! Nagyobb ur a szerelem, mint az Isten“. (*Cyprián*) Elég! Az alábbiakban ezeket összefoglalva tovább is meggyünk. (3.)

Gárdonyi szeret minden filozófiájával leönteni. A fentebbi idézetek lényegével is így tesz. Az *a Hatalmas Harmadik* c. regényének főhőse (Mihály) élettörténetét beszéli egyik ismerősének. Ott tart, midőn másodszer akart nőszülni (az első felesége elhagyta)

„— De tudni akartam, hogy nem-e az a *harmadik* hajt ismét rabszolgaságba. Tudod: az a hatalmas harmadik, aki nincs, azaz, hogy van, csak ránk nézve nincs. Tehát azt mondhatom: *nincs, de lenni akar*.

— Micsoda dodonai nyelven beszélsz?! — Kérdi a másik.

— Azt hittem megértesz. A szerelem az az ostoba állapot, amikor ketőt összehajt egy harmadik, aki nincs, de lenni akar. Amíg fiatalok vagyunk nem tudunk erről. A szerelem szentség nekünk, a nő édes titokkal teljes gyönyörűség. Azt gondoljuk azért vonzódunk hozzá, mert ő gyönyörűség. Pedig azért gyönyörűség, mert az a harmadik, aki nincs, de lenni akar, az borít tündértüveget szemünkre. Az én szememre. És az ő szemére! Hogy egymást bűnbájosnak lássuk és így összehajtsen bennünket. Összehajtsen tüskön-bokron át. Ablakon, zárt ajtón át. Rangon (4) szemérmén, okosságon, nevelésen, bűnön, erkölcsön át: hogy ő, aki nincs, lehessen. (5.)

Barátom, nem a császárok uralkodnak ezen a világon, hanem az a rejtelmes erő, az a Hatalmas Harmadik. A bölcs elfelejti bölcsességét, mikor az a rejtelmes erő, az a H. H, megjelenik nála. Az együgyű ember észet kap tőle. A gyávába ő veti a bátorság lángját. Az akaratost ő gyöngíti rabszolgává, a rabszolgát ő erősíti ellenszegülővé. Neki engedelmeskedik a buta barom is, amely csak legelni tud: mikor megérik a teste, elbődül az a h. h. barom láthatatlan nyomása alatt s az mint valami láthatatlan csordás vezeti őt a másik baromhoz. És vannak vak állatok is, mint például a bartangi szalamandra. Hogyan találja az meg a maga párját? stb.

De ne beszéljünk állatokról, csak az embert nézd meg: hogyan megcáfolja az a H. H. egy hígeszű leányka bájával a legnagyobb politikusokat. Hogyan öltözteti szoknyába Herkulest és hogyan vetkezteti ki a szoknyájából a szerzetest stb. stb. S gondolj a börtönre: hányan ülnek ott, akiket az a H. H. ragadott a bűnbe. Mert ő csak kacag minden renden, rangon és morálison: ha egyszer lenni akar, lesz“. (6.)

3. Többször az aláhuzást az idézetekben mi csináltuk.

4. Ujabban megjelent A fitos c. novellájában is a szerelemnek társadalmi különbséget áthidaló hatalmát példázza, Az örvény c. elbeszélésében gróf leány és paraszt leány lesznek egymásé. Egy dal történetében, Szunyogh M.-jában, stb. sem egyosztályú párok kerülnek össze.

5. George Bernhard Shaw szerint, kit sokan korunk egyik legnagyobb gondolkodójának tartanak, az Élet-Erő öntudatra törekvő isteni valami, nem csak párosulásra kényszeríti az embert, hanem ki is jelöli számára a leendő élettársat. Ez ellen aztán nincsfellebbezés: egymásé lesznek. akármilyen történetik!

6. V. ő, Szitnyai i. m. 108.



Ezeket a gondolatokat vehetjük a Gárdonyi-filozófia egyik elemének, mert kevés változattal gyakorta szerepel. Ha pedig le találjuk rántani róluk a csillogó ruhát, mi áll előttünk teljes leplezetlenségben? *A rettenetes ősztön!* Utjában mindent letipró, elgázoló fajfentartó erő. Ennek az uralma alatt nyög minden élőlény. Szabadakarát, szabadság s tisztaság... szinte lehetetlen, vagy legalább ismeretlen. No, nem is késik kifejezni még ugyanebben a regényben: mivel testünk van, ezért nem lehet szellemi s tiszta életet élni. De a szenteknek is volt testük: ezért nem hiszek már az ő legendájukban sem. Mert „annak a hatvan-hetven kiló husnak, amit földi életükben magunkon kell hordoznunk, megvan a maga különös élete“. Ugyanezt erősítgeti még *A nádasdi kutya*-ról szóló soraiban is. Itt elmondja, hogy ez a kutya egy délután valami 20 km.-re vitte el egyenként 3 kölykét. Mikor az utolsót is elszállította, megdöglött. Az *ősztön* hajtotta — mondja Gárdonyi! Ezzel az esettel kapcsolatban említi, hogy szerencsétlen leányt kísérték a rendőrök, mert törvénytelen gyermekét elpusztította. Valamelyik falunak intelligenciája beszélget az esetről s ki-ki megteszi a maga megjegyzését

„— Meglehet, el sem ítélik — vélekedett a járásbíró. — Ő érti az ilyet legjobban.

— Ki is ítélné el igaz lélekkel?...

Belemelegedett a beszédbe. A szivarját a tányérra tette és ügyvédi gesztusokkal folytatta:

— Hibás? Melyik a hibás? A leány? A legény? Mind a kettőben a természet törvénye gyulasztott lángot. *Tehát a természet a hibás. A természetet kell elítélni.*

S végre is gondolatban valamennyien fölmentettük!

Milyen elvek! Milyen vizen evezünk már? Hát ez a szerelem? Nemde, csak a ríktó, követelődző állati vérrel állunk szemben? Mi más volna a szerelem, ha csak ezek a tulajdonságai. S tényleg élete végén ezt ő maga is elismeri: „a szerelem állati, ha tisztán vérbeli“. (*Egy új pár fényképe.*)

## 2. Házasság.

Lássuk most már: mi lesz a házassággal, a felbonthatatlan házassággal! Ily szabados felfogás megtűrhet-e igazi házassági keretet? Nézzük! Halljuk!

*Annuska* szindarabjában, egy alkalommal a falu „szine-java“ együtt van. A házasságról beszélnek s különösen Tétény és Balogh a hangadók!

„Tétény: Sokszor magyaráztam neked, hogy a házasság a *legboldabb* találmány.

Balogh: (szerelmes legény) A legokosabb! Külömb találmány, mint a repülő gép, mert evvel be lehet repülni a mennyországba.

Tét.: Be ám a fekete pokolba! Husz-huszonkét esztendő elmével okosan házasodni nem lehet!

Bal.: Nem is az elmémmel házasodok én, hanem a szivemmel (Rácsap.)

Tét.: A szivnek nincs esze.

Bal.: De van ősztöne: megérzi a maga boldogságát, mint ahogy a szarvas megérzi a forrást mérföldekről!

Tét.: Ez poézis. Gondold meg, hogy bárkit vesz el az ember, mindig ismeretlent vesz el. Csak arcát ösmeri, meg a kezét!

Bal.: Ismerem én a lelkét is.

Tét.: (az oda jövő plebánoszhoz) Azt magyaráztam, hogy ha valaki kergül, hát kergüljön úgy, hogy ne hitvány rózsalevelet tegyen a feje alá, hanem inkább tegyen takarékné pénztári könyvet, ami beszél. De legokosabb meg nem házasodni, mert a házasság az állampolitikának legkegyetlenebb találmánya.

Plebános: Na mér?

Tét.: Mert úgy összeadják az örülteket, hogy amikor kijózanodnak alig mehetnek széjjel.

Pl.: Micsoda örültekről beszélsz?

Tét.: Az olyan szerelem, amely házasságba lejt, nem egyéb, mint észbeli megzavarodás.

Pl.: Zavarodás ám a te beszéded.

Tét.: No tessék, még ez is összevesz velem. Nem ti papok vagytok-e éppen azok, akik könnyen összeadtok akárkit akárkivel, de ha szerencsétlen az aférfi, vagy az a nő, nem bocsájtjátok őket széjjel.

Pl.: Azért kell meggondolni.

Tét.: De hogy gondolja meg az a husz-huszonegyéves, hogy hogyan fog ő gondolkozni harminc-negyvenesztendőskorában!... Tik is csak olyanok vagytok, ti papok, hogy prédikáljátok a hetedik szentséget, de magatok ám... miért nem éltek vele, ha szentség?

Ugyanebben a darabban:

„Tét.: Tisztelem, becsülöm mind a hétszencséget, de a hetedikből nem kívánok.

Bal.: Ne hallgassanak rá. Ha rajta állna, kipusztulna az egész világ.

Sári: (Annuskának) Látod, ellene van a házasságnak, de azért szentségnek tartja.

Tét.: Dehogyan szentségnek: bolondságnak“.

Csak undorral tudjuk ismételni ezeket, legalább ezzel vége volna. Pedig... Be szívesen viccnek vennék mindezeket, ha mindjárt viccnek is komisz, durva, csak ne botlanánk lépten-nyomon ilyen kijelentésekbe. „A házasság nyavalya“. (*Hosszuhaju veszedelem I.*) „A házasság bolond találmány“ (*A mult velünk él*) „Időleges láz, buta vérhevelés“. (*Átkozott józanság*) stb. A személyek pszichológiája kívánja ezeket a kijelentéseket? Jó, jó. De ha az író a beszélőkkel nem ért egyet, vagy ha elítéli őket, — megjegyzendő, hogy az az összefüggésből, a személyek életéből teljesen az ellenkezője valószínű, — miért kell neki ily alakokat formálnia? — A főntebb kijelentett „bolondság“, „csak kívülről ismeri“ eszméket kapcsoljuk másik könyvébe. S akkor látni fogjuk tova fejtését, kidomborítását.

Feleségétől elvált s másik nővel élő férfi beszél barátjának életéről.

„Hát mondom, megvettem a nőt abban az időben, mikor a hetedik szentségnek rámszakadt a gerendája (t. i. midőn a felesége elhagyta.) Gon-

doltam : minek láncoljam össze magamat megint egy angyalbőrbe bujtatott bestiával ?

A házasság, barátom, a *legőrültebb szerződés*, amit valaha emberi elme kieszelt 7.)

Mert beledobhatjuk-e józanon az életünk minden vagyonát egy olyan háznak a megvételébe, amelyet csak kívülről ismerhetünk: de azután teljes bizonyossággal tudhatjuk, hogy kívülről éppen eladás céljára szépítették, cifrázták mindig, mindennaposan?

Köthet-e józan ember olyan szerződést, amelyben holtáig kötelezi magát, hogy együtt fog élni egy valakivel, akinek csak az arcát, haját meg a keze bőrét ismeri?

Hiszen maga-magát sem ismerheti teljesen senki. Néha egy felindulásunk után megdöbbenve eszmélkedünk, hogy bennünk egy fenevad lappang, amely felindulásunkban tör ki először. A nőben is csakúgy megvannak az efféle elrejtőzött fenevadak. Mi történik veled, ha megkötöted a szerződést s egyszercsak megjelenik a sziszegő vipe-a?, vagy az üvöltő sakál, vagy a pokolszemű tigris?

Szerződted azzal az ismeretlen állattal is: lekötöted magad irással, esküvel, holtodig.“ (*Az a Hatalmas Harmadik.*)

Mi más lenne ez, mint a házasság felbonthatóságának feszegetése. Itt ütközik Gárdonyi az egyházba, mint törhetetlen sziklába, no meg a világi törvénybe is, mely még abban az időben a krisztusi eszmék szolgálatában állott, de már ingadozott. Örökké sajgó, soha el nem felejthető sebet vágott lelkén a felbonthatatlanságnak kérlelhetetlen betartása. Mit tesz kinjában, dühében? Apellál az égre!

Az előbbi férfi, miután törvényes feleségétől nem választotta el a világi törvény, öngyilkos akar lenni. Második szerelmese azonban megakadályozza az utolsó pillanatban. Ekkor így szól' hozzá a leány:

„Nem engedlek oda a halálnak, se a világnak!

Nem! nem! Az életedet ezennel magaménak nyilvánítom. Független vagyok és nagykorú. A földi törvények *ostobák* és *kegyetlenek*, ha nem engedik meg, hogy *boldogok* legyünk! Apellálok az égi törvényekre! Uram vagy! Követlek. Parancsolj!“ — Így a nő. A férfi pedig első közös ebédjük-ről a következőket mondja:

„*Ebéd után* repesett a szívem a gondolattól, hogy ez a kedves teremtés, ez a fehér galamb elhagyta a maga világát érterem, és az én csónakomban együtt halyókázunk át az életen. Nem lánc köti hozzám, nem átkozódás. (*Mi az Isten engem, ha nem átok?!*) Nem ismer jogokat, nem kíván kötelességeket. A szív hozta hozzám, a szív kapcsolja hozzám, mint Évát Ádámhoz... A hetedik szentség nem a házasság, csak a szerelem. A szerelem szentsége magától Istentől való. A házasság emberi kieszelés. Nem is emberi: *ördögi!*“

7. „A házasság a legőrültebb...“ Szeretnék e kijelentést komolyan nem venni, de komolyan van mondva! stb. írja róla egykoru névtelen bírálója, (Katholikus Szemle 18 K. (1904.) 196.)

Semmi sem természetesebb tehát, mint az, hogy a kat. egyházon üt, ahol csak tud. Tételeit félremagyarázza. A dolgokat önkényesen állítja be. A nyugtalankodó lelkiismeretet pedig üres szofizmákkal altatja.

„A házasság nem a pap szava — gondoltam, — sem az anyakönyves kijelentése, hanem az együttérzés, a próbákon is átment együttérzés, — két léleknek, két életnek tiszta, szerelemből való egybecsatlakozása.“ (U. o.) A leány szívét (aki „vallásos“ is volt, hogy érdekesebb legyen a dolog) csak egy gondolat szorítja „mért épen kettőnknek nem szabad Isten áldásában részesülnünk?!“

„— Hát maga azt hiszi, — feleltem elnehezdedő szívvel, — hogy Isten csak a pap kezével áld?

— Oh nem, félre ne értsen!.. S mintha az én agyammal gondolkozna, folytatta:

— Engedjük át magunkat kedvesem a sorsnak és gondoljuk azt, hogy Isten országa nem a papok monopóliuma és hogy a törvény gyarló embereknek alkotása“ (U. o.)

Máshelyen a férfi utazásukat hazafelé így beszéli el:

„— A beszállítás persze Bp. is aggodalmakkal történt. Nekem előre kellett vizsgáldnom, hogy nem botlunk-e véletlenül valami szeretett ismerősbe, aki örömeiben talán beszélgetésbe is bocsájtkozik velünk.

Bujj, lappangj, rejtőzködj, lábújhegyen járd, ha arra a gonoszságra vemedel, hogy boldog akarsz lenni, a főttisztelendő Egyház és a tekintetes Állam beleegyezése nélkül! Boldogtalan lehetsz szabadon, díjmentesen“. (U. o.)

Mindez kevés! Lelkifurdalását nem tudja a természettörvényeire való hivatkozással elcsittítani. A legszentebb személyekhez fordul. Ugyanis, mielőtt vonatra szálltak volna, betértek a Bazilikába. A leány a Mária-oltárhoz vezette a férfit. „Térdre vont maga mellé — mondja a férfi — és halkán, mellből szakadó áhitattal imádkozott:

— Te égi Szent Asszony! te fehér Szűz! te Szenvedők vigasztalója! a te szivedbe ajánlom a mi elhatározásunkat! Lehetett-e másként cselekednünk? Kivánhatja-e Isten, hogy a földi törvényeknek legyünk mártirjai? Kérlek, légy szószólónk! Érzem itt az oltárnál is, hogy az Égek nem tilthatják, amit a földi emberek tiltanak! Kérlek, légy velünk! A te szenvedő szived értse meg a mi szenvedő szívünket, most és mindörökkön. Amen.

S fölkel. Fogta a két virágcsokrot és fölvitte az oltárra, letette a kép elé. — Engem ez a jelenet csontomig meghatott“. (U. o.)

Mit szóljunk az ilyen beállításhoz?... Tény, hogy az olvasót is meghatják. Ezért nagyon könnyedén megtörténhet, hogy az olvasó velük érez s igazat ad nekik, legalább a tudatalattiban bizonyos elítélő, megvető érzés születik a világi s egyházi törvényekkel szemben. És ha szükség lesz rá, elemi erővel tör fel onnét!... Érdemes gondolkodni ezen!

Bizonyára hosszadalmasak leszünk, de a tisztán látás miatt legalább még két idézetet kell bemutatnunk. Mert ha csak egyik könyvében találunk ilyen gondolatokat, hajlandók volnánk a vér felpezsdülésének, a költői tisz-

taság, fehér eszmékről való megfélekedés, egy-egy pillanatának betudni; vagy tudomásul vennénk, hogy az élet ilyen is lehet. De mit szólnak, mikor oly gyakran ismétlődnek ezek a gondolatok és állítások? Mintha egyik skönyvéből másolta volna a másikba. — Ime az eső!

Az *Egri csillagok* Évája esküvője estéjén megszökik Gergellyel, mert szülei nem a szive választottjához akarták adni. Utjuk, noha gyönyörű tájakra s erdőn vezet át, mégis Gergely Éva fölött a szomorúság angyalát látja lebegni.

„— Mi búsít angyalom? — kérdezi Gergely.

— Az, hogy én mégis csak leány vagyok: erkölcstelen ez az én cselekedetem!”

Gergely megígéri, ha éppen akarja, addig nem nyúl hozzá „amíg a pap el nem mondja ránk a szent áldást.” Azonban ezt Éva nem akarja.

„— Beh megijesztettél, — lélekzett nagyot Gergely, — a katekizmus beszélt belőled az imént. Én is pápista vagyok, tudod, de az én tanítómesterm nem a katekizmusból tanított engem Isten-ismeretre, hanem az ég csillagaiból...” S többek között ezeket mondja Évának: „Ha fölemeled a fejedet az égre, s azt mondod: Istenem, Atyám, én ezt a Gergelyt élettársamnak választom; és ha én is ezt mondom a te neveddel, akkor édes Évám, mi már Isten előtt házastársak vagyunk!

Éva boldogan nézett Gergelyre, míg az halkán a fejét rázogatva beszélt. Óh az árvaság kenyerén korán érik komollyá a lélek. A fiú folytatta:

A templomi esküvő Éva, az már csak az egyház jóváhagyása. Illedelmi ügy. Dokumentálni való a világnak, hogy lelkünk és szívünk szándéka szerint keletünk egybe, s nem ötletesen, időre, alkalomra, mint az állatok. A házasságot édes lelkem mink már kicsikorunkban megkötöttük...”

És azután „megkötik a szívük szövetségét szóval is Isten színe előtt: Összeadja őket, aki a szívüket teremtette.” Letérdelnek. Gergely „levette a süvegét és az égre nézett:

— Istenünk, Atyánk. A te templomodban vagyunk! Nem emberkéz rakta tornyos épületben, hanem a te eged boltozata alatt, a te fái pompás oszlopai között! Az erdőből a te leheleted árad reánk. És a magasságból a te szemed néz bennünket. Ez a leány kicsi koromtól fogva párom nekem, zivemnek legkedvesebbje a föld minden leányai között. Csak őt szeretem. Csak őt mindenkoron, siromig, siron túl is. Az emberek akarata nem engedte, hogy a szokott formában keletünk egybe, engedd, hogy legyen a feleségem a te áldásoddal. Leány, én ezennel Isten színe előtt feleségemnek nyilvánítalak!

Éva könnyes szemmel rebegette:

— És én férjemnek...

És Gergely fölemelte az ujját:

— Esküszöm, hogy soha el nem hagylak! Semmi bajodban, semmi nyomorúságodban! Holtodig! Holtomig. Isten engem úgy segítjen!”

Erre az ott levő Mekcsey így szólt:

— No sok esküvőt láttam, de ilyet még nem. Elevenen egyen meg a holló, ha nem szentebb és erősebb, mint amit Gyaluban kötött volna kilenc pap előtt a tekintetes asszony. Elmosolyodtak...

Aztán Hunyad várába érkezve: — A tisztelendő urat azért hívtam be — mondotta Török Jancsi, — hogy összeeskessen benneteket.

— Mi már azon túl vagyunk, — legyintett vigan Gergely.

— Hogy-hogy?

— Felvettük a házasság szentségét az Isten színe előtt.

— Hol? Mikor? — Az erdőben. — Az erdőben? — Ott. Úgy, ahogy Ádám és Éva. Talán biz az nem volt törvényes házasság?

A pap elszörnyűködve nézett rájuk. — Per amoren...

— Micsoda? — hörkent rá Mécsey. Ha az Isten áldani akar, pap nélkül is áldhat!

A pap a fejét rázta: — Lehet. De bizonyítványt nem ad róla.

Gergely vállat vont. — Tudjuk mink bizonyítvány nélkül is, hogy házasok vagyunk.

— Az is igaz, bólintott rá a pap. De majd az *unokáitok* nem tudják.

Éva elpirult. — Gergely vakart a füle tövében. — A pap nevetett. — Ugye mégis csak jó a pap az asztalvégen?

— Hát összeeskedhetne bennünket tisztelendő úr?

— Össze hát.

— Szülői engedelem nélkül?

— Anélkül is. Elvégre a bibliában nincs benne, hogy szülői engedelem is kell a házasságra...

— Hát tegyük meg a *bizonyítványért*, lelkem...“ (*Egri csillagok. I.*)

Mennyire hasonló elvek vannak a következőben is! Két „kiugrott“ kispap, az egyikükkel megszökött leányról beszélnek:

„— Eszerint ő a feleséged?

— A természet törvénye szerint — felelte Lázár.

— Ez elég?

— Nekünk elég. Vagy azt hiszed, jobban szeretjük egymást, ha valamennyi káplán elmondja fölöttünk a János evangéliumának első fejezetét?..“

Később, a hazulról megszökött leány folytatja:

„— Akik szeretik egymást, azoknak együtt kell élniök... A természet a nőt meg a férfit egymásnak teremtette. Ez nyilvánvaló igazság. Minden ami elválasztja a két szerető szívet, hazugság. A társadalmi szabályok hazugságok. Csak a szeretet az igazság!“ (*Pöhlényék.*)

Szabad-e most már nekünk ily gonodolatok mögött egy különös világnézet lappangó elveit keresni? De menjünk tovább! Ha a két félt házasság sem a pap, sem a világi hatóság szava' nem teszi: akkor mi teszi? A fontosabbakban úgy-ahogy megmondotta és sejtettük is, azonban világos felelettel sem marad adós. „Ha én — mondja Az a H. H. főhőse — egy nőt karomon bevezetek a nyilvánosságba, és lelkemnek teljes komolyságával mondom: *Ez a nő az én feleségem*, — ezt a nőt mindenkinek úgy kell is-

mernie és tisztelnie.“ 8) Elveiből logikusan folyik. Kimerjük-e mondani, hogy az elválás lehetőségéért küzd? Döntsenek a következő sorai!

„Egy esztendő mult el anélkül — halljuk ismét Az a H. H. Mihályát, — hogy a pöröm (t. i. válópörrel van szó) elvégződött volna. Az előbbi időkben az ilyesmin három-négy hét alatt át lehetett vergődni, kivált ha valaki kissé unitáriuskodott is, de mióta a Wekerle-törvény bontja a házasságot, úgy agyon van idkéletesítve ez az eljárás, hogy esztendőig is elhúzódik.

Én már a hatodik héten is türelmetlen voltam. Szinte tomboltam dühomben. Az ügyvédem már csaknem bujt előlem. A bíróságok úgy ösmertek, mint színészek a végrehajtót. De mit tehettem? és ők is mit tehettek? A törvény ezt mondja, a törvény azt mondja, — a vége az, hogy ha egyszer megesküdtél valakivel és szerencsétlen a házasságod, akkor csak fordulj bele a koporsóba. A testi ikreket könnyebben szétoperálják, mint azokat, akiket szóbeli kijelentés kötött egybe a szentházasság polgári és egyházi könyv előtt.

Azér hiába mondod: van törvény az elválásról. Szép törvény! Mondhatom neked, hogy ezt a törvényt néhány száz esztendő multával az emberi butaság muzeumában külön üveg alatt fogják mutogatni“. 9.) Ezenkívül rettenetes bűn is két szívnek külső formák által végleges összeabroncsolása, mert „benne van a csontunk-vérünk igazságában: addig az egység, ameddig a szeretet. A többi csak elmélet, hibás följegyzés a bibliában. *Hültőmiglen, hültődiglen az Ég törvénye, nem holtomiglan holtodiglan*“. (Oláhok se mind feketék.) Ne avatkozzék tehát a házasságba se az állam, se az egyház, hogy végre-valahára eljöhessen a várva-várt ideális állapot, mert ez volna az eszményi helyzet! Szabad görög így dicséri a hunn tábornokot; „... itt a házasság a magad szive ügye. Senki bele nem üti az orrát, se az állam, se a papság. Szabadon rendelkez a sziveddel..“ (Zéta.) Mindkettő harca ugyis hiábavaló, hiszen „emberi törvényt az emberi szivre ráerőszakolni nem lehet. A szívnek törvényei külön valamik“. (Láthatatlan ember.) 10.)

A felbonthatatlanságnak valóban érthetetlennek kell lennie az előtt, aki-

8). Kell-e ennél világosabb felelet? Elég egyszerű! De nem fordíthatjuk-e meg ezt a kijelentést ily formán? — Ha én egy nőt kirugok a nyilvánosságba, és lelkemnek teljes komolyságával mondom: **Ez a nő nem az én feleségem**, — azt a nőt mindenkinek úgy kell ismernie és tisztelnie! Mi áll utjában ennek? Semmi. Nem egy könyvét tudnánk megnevezni, melyben mind a két formában szerepel (ez a kijelentés,) azzal a változattal, hogy a nők teszik — e kirugást, s magaménak nyilvánítást!—

9. Erről a könyvről írja egykori bírálója: „A regény célja egyenesen a házasságnak ma főnnálló egyházi és polgári rendje ellen irányul“. (Katholikus Szemle 18 k. (1904) 196.) Nagyon igaz! És ezért nem értjük Bánhegyi Jób szavait: „Az a hatalmas harmadik (1903) az egyke terjedésének korában a gyermeket, mint a család összetartó erejét dicsőíti“. (A magyar irodalom története. Bp. 1930. 236.) Ezt talán Ábel és Eszterről akarta mondani?!

10. A házasság fogalmáról nem a legszebben ír A Gizehi pergamen-ben. Tizenkét novella: **Mi a szerelem?** megszokott stílusban e témáról, bolondság stb. Gúnyos megjegyzéseket találunk a Szentjánosbogárkák: **Paradicsomá**-ban a házasság egyházi és világi megkötése ellen! **Zendülés a pokolban**: nem a legszebb jelenetek közt beszél a házasságról és különösen a felbonthatatlanságról. **Szunyogh Miatyánkja**-ban is nem ritkán találkozunk különös nézettel s élvel! stb.

nek a szemében a szerelem minden, csak nem helyes értelemben vett szerelem. Aki előtt „a zabiság nem szégyen”. (*Boriska*.) Hát miért is volna a zabiság fekete folt? Nemde „a teremtés műhelyéből egyforma vérrel került ki az ember, csak kint osztályozzák, aztán a papíroson. — Majd bosszankodva folytatja: „Mért nyomják némelyikre a gyalázat bélyegét... (*Átkozott józanság*.) Aki előtt már „szörnyűségként hangzik a Szentírásnak eme mondása: Arról ismernek meg, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy szeretitek egymást”. (*Bibi*.)

Bizonyára ezek után már nem fogunk csodálkozni, hogy egy grófnőbe bolondult szerzetes ajkára ily szavakat ad!

„Oh Istenem! Istenem! Hát miért bűn a szerelem! Hisz oly édes, olyan boldogító, miért erény — ami gyötör engem s minden ami fáj, minden ami kínzó? Kedves neked, ha rombolom testem, e csodás művedet s elkerülöm ami oly égi szép s ami minden izemet gyönyörrel tölti el! A szerelem ellen nincs hatalom, nincs erő... A szerelem erősebb, mint az eskü — mondja a szerzetesbe szerelmes grófnő, — jobban köt, mint az átok. Az Isten messze lakik, a szerelem közel él. Az átok elkárhozottá tesz. A szerelem üdvözít stb.” (*Cyprián*.)

Ezekkel a nézetekkel, eszmékkel még a posthumosokban is többször találkozunk. Így pl. *A kürt*-ben „a szerelemnek oly jogokat vindikál, amelyek homlokegyenest ellenkeznek a krisztusi erkölccsel. Ennek a szerelemnek jogokat ad a törvénnyel, sőt a házasság szentségével szemben is!” — írja e könyvről Csapó György — (*Magyar Kultúra* 1925. 229-30).

Nem tudjuk megérteni, hogyan hirdethetett ilyeneket komoly gondolkozásu, hazáját, de különösen embertársait szerető lélek. Hogyan? Ő sem látta volna, hogy az az alma, melyet hirdet s ígér, ha kívülről mindjárt oly szép és egészségesnek látszó is, belül férges lehet? Bensejében mérget rejthet? Nem tudta volna, hogy rengeteg áldozat kiinduló pontja, a szenvedések hazája s végül pedig a lelki megroppanás tragikus helye?! Tudta!.. Eljárásával cssk azt bizonyította, hogy nagyon szerető, melegen érző ember küzködött jobbik belátásával: az értelemmel. Test és lélek! Nem más ez, mint a sziv és az értelem egymással viaskodó küzdelme, a sziv gyakori győzelme évai gyöngeségünk miatt.

Sőt Gárdonyi figyelmét még az sem kerülte ki, hogy az ilyen „csak összeált” házasságnál tekintettel kell lenni az eljövendő gyermekekre is, aki a társadalmi fölfogás miatt két eredeti: ádami és szerelmi bűnnel jön e világra; nem lesz tisztességes neve (*Az a Hatalmas Harmadik*) Ezért a házastársak békés, boldog együttélésében a gyermek marcangoló töviseként szerepel. Az a H. H. Mariskája úgy érzi, hogy boldogságuk édes tejébe belecseppentette az ördög azt a csepp tintát, amellyel egy vezeték nevet le lehet írni. Gyermekeit szerető szülőknak már ez is valami! Boldogságukban tényleg keserű csepp lehet. Azonban nincs-e mód, amellyel „e boldogtalanító cseppet” kiküszöbölhetnék?...

Gondolt ő arra is: ha elvei állnak, gyakori lesz az elválás, a gyermek sorsa pedig... Csak egyszer találunk rá esetet, hogy a gyermek jövője ez a



fonál, mely elválni készülő feleséget erősen köti a férfihez s ha vérző szívvel is, de mégiscsak az anyai szeretet égő oltárára helyezi ebből származó rettenetes boldogtalanságát és keservét. Itt Eszterre gondolunk.

Ábel, nőtlen legény lévén, csalogatja férjétől Esztert már régóta, akihez szülői kényszerből ment feleségül. Eszter azonban már anya. És bármennyire gyűlöli is férjét, gyermekét atya szeretetétől nem bírja megfosztani. A hivatónak egyszer ezt mondja: „Neked sohasem volt gyermeked! te nem tudod, mi az. Az a gyermek egyik kezével az én kezemet fogja, a másikkal az apjáját. És ha erővel kiszakítom az apja kezéből, akkor is feléje fogja nyújtani. És ha mégis megteszem, a gyermek föl fog nőni, egy napon elém áll és azt kérdezi: Miért hagytad el az apámat?.. És a gyermekem szemében ítélet lesz, ha nem mondja is ki, ítélet lesz... A gyermek az anyjának élő lelkiismerete. (*Ábel és Eszter*)

Sajnos, ez csak egyszer fordul elő. Az általános elv, mely szerint személyei élnek inkább a következő rettenetes szofizma! „Szerintem a gyermekeknek is jobb, ha nem a pokol kapujában érlelődnek emberekké“ (*Hosszuhaju veszedelem I.*)

Nagyon jól tudta Gárdonyi azt is, hogy az ilyen házasságok vallásukban nem ritkán zátonyra futnak, különösen ha azok katolikusok. Megrendítő realitással ecseteli ezt Az a H. H.-ban, melyet azonban csak az V. és X. részben fogjuk hozni. Ha tudja Gárdonyi, hogy a kat. egyház isteni parancsra támaszkodva, nem fogadhatja el nézetét, miért támadja annyit? Ő is elismeri Krisztust isteni tanító Mesternek. Mért nem fogadja el tanítását ebben a pontban? Sok feleletre váró kérdés! De azt sem tudjuk, honnét veszi a következő megfellebbezhetetlen tanítását, s érvényességüket, igazságukat honnét bizonyítja?

„Az égi törvények azt mondják: A házasság addig tart, ameddig a kettő egynek érzi magát. A földi törvények azonban azt mondják: Együtt kell maradnotok, ha nem is vagytok egyek! Boldogtalanul is, szeretetlenül is. Bizony nem a bölcsesség velejével áll a házasságnak ezen a kérdésén az az egyházi paragrafus, amelyik nem engedi elválni azokat, akik csalódtak egymásban, s ha véletlenül valamelyik később találja meg a párját, sem ő nem csatlakozhat magához, sem az nem csatlakozhatik. Szerintem csak a gyermekek sorsának intézésébe lehetne joggal beleavatkozni a törvénynek. A házasságnak mindig az egység a fundamentuma. Ha a két lélek megtalálja egymást, akkor a két lélek együttélése szent és megnyugtató. Az ilyen házaspárnak a szívében mindig zeng az angyalok zenéje, a szeretetnek minden muzsikánál szebb harmóniája.“ (*Hosszuhajú veszedelem II.*) És a sokat emlegetett Az a H. H. utószavában ellentéteket állít fel:

„Az egyház azt mondja:

— Akinek a kezét egyszer a pap egybetette a tieddel, ember azt többé el nem választhatja.

Én meg azt mondom:

— Amely házasságban nincs egysége két szívnek, az a házasság bűn.

**Mert a házasság szentség, nem hazugságtakaró. Az ilyen állapot vétek magunk ellen, embertársaink ellen, a nemzet ellen, az emberiség ellen. Ezt az Isten nem helyeselheti!**<sup>11)</sup>

Nos, mi is ide tegyük az utószót', hogy ezzel bezárjuk a házasságra vonatkozó nézeteit? Tegyük! Örömmel hagyjuk el e háborgó lelki-tengert, hogy kissé csendesebb vizekre evezhessünk. Nem hallgathatjuk el azt, hogy egészségesebb fogalmai is voltak. Olykor-olykor ő is megpillantotta a szerelem s a házasság igazibb, krisztusibb arculatát. Talán akkor, midőn a vér elpihent? Lehet! Vagy, mikor a vér áldozatainak kétségbeejtő sikoltását meghallotta? Nem lehetetlen! Nem akkor vette-e észre, midőn az isteni kegyelemtől, az egyház áldásától megfosztott vér-sajkát a szerelem borzasztón háborgo tengerén a vér hullámai mar-már elborították? Bár tudnánk! De tény: meglátta! Elég kár, hogy igen későn vagy igen ritkán látta meg, és még akkor is csak kevés ideig, számtalan előítélet, emberi gyarlóság sűrű fátyolán át... Talán csak egyszer találkozunk ezzel a szebb képpel; egyik postumus könyvének éke. Kit ne érdekelne?

*Egy új pár fényképé*-ben tanácsot ad a boldog házasságot illetőleg. „A szerelem állati, ha tisztán vérbeli. Forró szél, mely átfuval ereinken, csontjainkon s amikor elvonult, fázást érzünk. De ha a szerelem nem tisztán vérbeli, hanem két lelki rokon összetalálkozása, akkor gyönyörű tiszták, a fájdalomai szentek.

A házasság éppoly ünnepi esemény, mint a születés meg a temetés. Szép ember és rut ember egyaránt az Isten áldó kezét érzi, ilyenkor a fején és párával együtt a boldogság verőfényében sűtkérezik.

Mennyivel több volna a boldog házasság, ha nem tisztán a testi mágnesség vonzaná erre a szent szerződésre a párokat, ha ezek megvizsgálnák magukat és a jövőt ezzel a kérdéssel:

— Együtt élnék-e vele, ha az ő szépségében holnap az veszne el, amit én legjobban szeretek. Ha rut volna! Együtt utaznám-e át vele a sirig tartó utat, ha ő is férfi volna, mint én? Ha ő is nő volna, mint én?

Akik azt mondják rá: *igen*, azok boldogok lesznek.

Akik a testi szépséget szeretik egymásban, azok két hét múlva fölébrednek a mámorból. A farsang elmúlt, a csörgősapkát azonban viselni kell bus arccal egész életen át..

Ne ess nagy aggodalomba, ha az első hetek után felhő támad az égen. Gondold meg, hogy a házasságban két külön lélek egyesül, két külön gondolkodás, amelynek össze kell szoknia. Éshát minden májusban megjelennek a fagyos szentek, de három napnál tovább sohasem időznek a tavaszban.

És újra kisüt a nap és újra dalolnak a madarak!...

Az az igazi szellemből fakadt boldog házasság, — s ez az igazi kritérium — midőn a párok ezüstlakodalomkor is ezt mondják;

11). Hogy Gárdonyinak tényleg ezek az elvei, komoly elvei, és nem csak mi szőttük így össze s kényszerültünk kemény kijelentéseket tenni, hanem mások is, a már nevezetteken kívül v. ö. még Brisits nézeteivel is, *Élet*: XIII. (1922) 539—40.

„Az arcunk ime hogyan megváltozott, de a mi szerelmünk lám meg nem változott“.

— o — o —

Ez az egész! Szép, érdekes, ha mindjárt hiányos is. Krisztus igazi arca csak nem akar főfragyogni a családi fészekben. De legalább mindig ilyeneket irt volna! Kérjük: ezek a sorok talán ellenméregként szerepelnek!? Vajon ettől várható-e eredmény!?...

(Folytatjuk.)

*fr. Kolumbán.*

## Cantate Domino.

— Ferenc Atyánk, megirtad végrendeletedet; ránk, akiket mindig különösen szeretted, nem hagysz-e külön örökséget gazdag kincseidből?

— Ó Masseo testvér, amit nektek szándékozom hagyni, azt irásban nem adhattam. Vigyetek ki utóljára ami illatos mezőnkre. Hívó Pacífico testvért és te is jöjj Isten báránykája. Te pedig ne feledd itthon citerádat.

Nemsokára kiértek a sokszinű rétre. Napnyugta volt. A levegő különösen szép, tele énekkel, imádsággal és áhitattal.

— Látjátok, Naptestvér távozni akar; de ne engedjük el. Dicsérje velünk előbb az Istent, aki így szép és jó világot teremtett. Leone testvér dicsérd most az Urat!

— Uristen, ki menyekben trónolsz, ki mindenek fölött uralkodol, dicsérlek téged, ki porszem vagyok előtted... Hódolok neked én, aki csak poklot érdemlek, ó hatalmas Király, mindenek Alkotója...

— Ne úgy Isten báránykája! Mi ugyan porszemek vagyunk,

de Istenünk végtelenül jó. Lehajtja hozzánk kegyes fülét s gyöngvörködik a mi dicséretünkben, hálaadásunkban. Pacífico testvér, énekelj te az Úrnak!

Ó végtelen fölséges Isten, előtted állok, szent zsámolyod szőnyegén; ékes virágok napsugaras illatában élvezem isteni lehelletedet.

Hallgatom titokzatos hangod, mely elhít engem a világnak ösvényeiről, midőn kivüled más épsséget énekeltem, világ trubadúrja.

Látom a Te dicsőséged sokaságát! Földön s égben zengnek Neked... hogy vegyem én kézbe lantomat, mely más szépséget dalolt, ó én szerencsétlen.

Én mégis hozzád menekszem s üdvözítő forrásodba epedve mártom szívem üres serlegét; de eléggé dicsőíteni Téged én nem tudlak... még élő vizedtől ittasúltan sem.

— Ó Pacífico testvér, ki az, ki Urunk nagyságát méltó volna

megénekelni? És látod madár  
testvérkéink, kiknél te sokkal  
többet érsz Isten szemében, vigan  
dalolják az Ő dicsőségét. —

Ide szálltunk,  
röpke szárnyunk,  
mert Te adtad  
Téged áldunk  
repüléssel!  
Aranytollunk  
ékessége  
a Te műved  
kegyessége  
Áldott Istenünk.  
Eleségünk  
Tőled kapjuk

és mindnyájan  
megelégszünk;  
verőfényed  
aranytava  
röpködésünk  
birodalma,  
Szabadok vagyunk.

Éneklésünk  
Téged dicsér;  
életünkben  
hogy ha kin ér  
vagy tört szárnyal  
ha meghalunk,  
akkor is a  
Tied vagyunk  
Mindenek Ura.

Majd a virágok szólaltak meg:

Virágkelyhünkben készen áll szeretetünk  
bora; szent följajánlásra illatunk  
viszi színed elé Urunk!  
S Te leküldöd napsugár szolgálodat,  
hogy elsusogja fölötte az átváltozás  
titkos ígét, s belénk csókolja  
szeretet-mézed édességeit. —  
Mi áldozásra nyújtjuk teremtményeidnek  
illatunk, színünk, szépségeink!  
S az emberek csodálnak minket  
s bennünk Tégedet  
Mindentteremtő hatalmas Isten.

— Maseo testvér, hát csak mi hallgassunk? Játszál  
citerádon...

És nekem  
két fadarabot adjatok...  
és azzal hegegülök...  
mert nem maradhatunk el  
mi Isten dalos madárkái  
az Ő dicsőségének zengésében.  
Utóljára vagyok veletek  
zenészei a fölséges Úrnak!

De ne féljete, se te naptestvér  
se te búbos pacsirta húgom!  
se te halavány hold, esteli felhő,  
zúgó vihar, vagy langyos szellő,  
se te zápor, te viharló hó;  
nem vezetem csodás kórustokat,  
de örökségemet testvéreimnek ha-  
[gyom

s ti nem lesztek az emberi szivek  
számkivetettjei s idegen hangok  
a hétköznapi hangok áradatában!  
Veletek maradok fiaim lelken át  
s együtt énekeljük egy Úr diadalát.

Ó áldott fiaim, ha a föld  
minden szögletébe eljuttok is,  
a ti atyátok örökségéről  
sohse feledkezzék meg  
gyermeki szive'ek!  
Daloljátok az Isten szent dalait,  
ha telve szivetek Isten örömevel;  
s ha bűnöket sirattok, emberi vétkeket  
bocsánatért sirjon föl zokogó énekl!  
Ki énekel az Úrnak, ha ti sem  
Isten dalos pacsirtái? . . .  
Akiket mindig befogad lelkem,

s megáldom minden áldásommal  
tiétek a föld,  
tiétek az illatos rét,  
tiétek a nap, az árnyékos felhő  
tiétek a játékos forrás,  
tiétek a hullámhajú tenger,  
csillagszemű égbolt s minden  
virág, napbanézó fák  
s énekes madárcák.  
Tiétek a béke, tiétek az áldás,  
tiétek a köny, tiétek az ének  
tiétek a Minden  
tiétek az Isten.  
S kik nem szüntök meg  
Urunkat dicsérni,  
áldásom azokra  
most és mindörökké — Amen.

A nap leesik, zenekara elnémul; a mámoros éj  
lassan kibontakozik köpenyéből, s dalosainak misztik-  
kus éneke kíséri kísérteties táncát.

(1928)

*P. Kapisztrán.*

## A gyermek Jézus öt ünnepéről.

(*S. Bonaventurae: Opera Omnia. t. VIII. p. 88-98.*)

### A szerző előszava.

1. Isten Egyházában, az isteni fénytől nagyobb mértékben megvilágo-  
sított s az égi buzgalomtól erősebben felgyújtott tiszteletreméltó férfiak véle-  
ménye és tanítása szerint az édes Jézusról való elmélkedés, a megtestesült  
Ige ájtatos szemlélése a buzgó lelket méznél édesebben, minden jóillatu  
kenet illatárjánál kellemesebben tölti be, édesebben részegíti meg, tökélete-  
sebben vigasztalja és erősíti. Ezért, mikor a reámszuduló gondok tömkelegé-  
ből kissé kivontam magam, elgondolkoztam, hogy ez idő alatt lelkemben  
mivel foglalkozzam, hogy így valamiféle lelki vigasztalást nyerhessek, mely-  
ben Isten édességét e siralom völgyében — ha csak kis mértékben is —  
megízleljem és ezt megízlelven az ideigvaló és csalfa vigasztalásokat mind-  
inkább megutáljam. E közben tárult lelkem elé titokzatosan az, hogy az Is-  
tennek szentelt lélek az Atya Isten áldott Igéjét s egyszülött Fiát a Szentlé-  
lek kegyelmének segítségével, a Magasságbelinek erejével lelkileg foganhatja,

szülheti, nevezheti, a szent Királyokkal keresheti és imádkozhatja s végül Mózes törvénye szerint szerencsésen bemutatathatja. Így aztán — mint a keresztény vallás igaz híve — az Egyháztól a Gyermeke, Jézus tiszteletére rendelt ünnepeket ájtatos lélekkel és minden tisztelettel megülheti. Tehát, amint alázatosan elgondoltam, úgy alázatos szavakkal irtam is le, rövidség okáért elhagyva a tekintélyes írók egyező helyeit. — Ha e rövid és alázatos mű olvasása, vagy a róla való elmélkedés közben csak kis buzgóságot is érez valaki a legéde- sebb Jézus iránt, Őt dicsérje, áldja és magasztalja, mint minden jó szerzőjét forrását és eredetét. Ha pedig semmit sem érez, vagy nekem tudja be azt, mert nem eléggé jól irtam le, vagy — talán magának rója fel, mert kevés ájtatossággal és nem eléggé alázatos lélekkel olvassa.

## I. Ünnepe.

### *Hogyan foganja lelkileg az Isten fiát, Jézus Krisztust a buzgó lélek.*

1. Miután értelmünk a bánat fürdőjében megtisztult s felgyulladt ben- nünk a szeretet tüze és miután ezt szívünk oltárára emeltük, meg kell fon- tolnunk tiszta elmélkedésekben és jámbor gondolkodásban, hogyan *foganja* lelkileg az Isten áldott Fiát, Jézus Krisztust az ájtatos lélek.

Amikor a jámbor lelket vagy a mennyei jutalom reménye kecsgetteti vagy az örök büntetéstől való félelem indítja és ösztökéli, vagy únja már e siralom völgyében való tartózkodást, akkor új sugallatokat nyer, szent érzel- mekre gyulladt és az égi dolgokról való elmélkedésekben serénykedik. Végre miután régi hibáit és előbbi kívánságait levetette és megutálta, „*a világos- ság Atyja, kitől vagyon minden jó adomány és tökéletes ajándék*“ (Jak. 1, 17.) lelkileg megtermékenyíti a kegyelem lelkével. Így a „*Magasságbelinek ereje red száll*“ és a mennyei Atya valamiféle isteni maggal, a testi kívánsá- gokat enyhítő, a lelki látást elősegítő és megerősítő égi nyugalom „*megár- nyékozással*“ (Luk. 1,35.) terhessé teszi és megtermékenyíti a lelket. E fo- ganás után fénylik a lélek arca az alázatosságtól a társalgásban. Az ételt és italt megutálja s ezáltal a világi dolgokat teljesen megveti és elhagyja. Az értelemben kívánságok hullámanak a különféle jóföltételből és jóakaratból kifolyólag. Olykor elbágyad és kiüresedik a saját akaratának megtagadásá- ban. Szomorún és zavarodottan jár-kelel előbbi hibái miatt, az idő elvesztése, az emberek rossz társasága és társalgása miatt érzett bánatában. Lassanként már nehéz és untató lesz számára minden földi dolog, mert észreveszi, hogy nem tetszik annak, aki benne van és akit magában érez.

2. Ő szerencsés fogadás, melyet a világ ily megvetése, mennyei mun- kálkodás és isteni dolgokkal való foglalkozás utáni vágy követ! A lélek — jóllehet még nem nagy mértékben — „*megizlelvén a lelkieket, értelmetlen- nek tünnek föl előtte a testi dolgok.*“ Sőhajtozva megy föl Máriával *a he- gyek tartományba*, mert az ily fogadás után már untatnak a földi dolgok és kívánva kívánja az égieteket és örökkévalókat. Kezdi kerülni azok társaságát, akik a „*földiekhez ragaszkodnak.*“ (Fil. 3,19.) és az égieteket keresők társasá-

gát óhajtja. Már elkezdi „szolgálni Erzsébetnek“, vagyis azoknak, akiket az isleri bölcsesség megvilágított és akikben a kegyelem a szeretet által nagyobb mértékben munkálkodik. És ez nagyon jelentős dolog, mert sokak számára szükséges. Minél inkább visszavonulnak ugyanis az ilyenek a világtól, annál szeretetreméltóbbak lesznek a jó emberek előtt s annál bensőségesebb barátai; ugyannyira, hogy minél kellemesebben érinti és gyújtja föl érzelmeiket a jó és lelki emberekkel való tisztességes társalgás, annál inkább megveti a rosszak társaságát. Szent Gergely mondja ugyanis: „Aki szent férfinél ragaszkodik, abban azok állandó szemlélődésének, beszédmódjának és társalgása példájának következtében fölgyullad az igazság szeretete, fut a bűn sötétségétől és az isteni világosság szerelmétől lángadoz“ (Ezekiel magyarázata. V. 6. sz.) Továbbá szent Izidor: „Menj a jók társaságába! Úgy szokott az lenni, hogy ha társuk voltál társalgásaikban, akkor társuk leszei erényeikben is. (Synonimok. II. k. 44. sz. (8. fej) Fontolja. itt meg a hű lélek, hogy mily tiszta, jámbor és szent volt e Szentek beszélgetése, mily üdvösek tanácsai, mily csodálatosan szentek és kölcsönösek munkái, hogy egyik a másikat szavával és példájával a tökéletesebb életre vezette.

3. Így cselekedjél ó lélek, ha érzed, hogy a Szentlélektől a mennyei élet utáni új kívánságot fogantad. Fuss a gonoszok társaságától, törekedjél követni a tökéletesek uyomdokait, fontolgasd a jók tetteit és példáit! Kerüld az elvetemültek csalárd gyülekezését, mely csak felforgatni, akadályozni, meghiusítani törekszik a Szentlélek új kívánságait, és gyakran a jó ürügye alatt öntik a lélekbe a lanyhaság gonosz mérgeit. Mondják ugyanis: „túlságosan nagy dologba kezdesz, nagyon kemény munkába fogsz, nincs hozzá megfelelő testi-erőd! Fejedet meg kell aláznod; szemedet el kell vetned, különféle betegségek látogatnak meg, aszkór ér utól, megüt a guta, kelés lesz rajtad, fejfájás fog gyötörni, szemeidre homály borul, érveid megtompulnak, eszed begyepesedik és elerőtlened. Mindezek utólrénekd majd, ha nem hagysz föl szándékkal és nem engedsz inkább a testi kényelemnek! Állapotodhoz nem illik az ilyesmi, elveszted az emberek tiszteletét és nagyrabecsülését!“ Nemde látod, mily kiváló szaktudósok és orvosok lettek egyszerre, akik még saját erkölcsüket sem tudják féken tartani s meggyógyítani lelkük betegségét! Hej, hej, hány meg hány testieknek kedvező átkos tanácsot hintenek el a lélekben és kiölik onnan a Szentlélek által fogant Isten Fiát! Ez az a szerencsétlen ital, ez az az átkos ördögi tanács, mely sokakban megakadályozza a lelki fogantatást és még többekben megöli és kiirtja a szándék vagy fogadalom által már testet öltött magzatot!

4. Mások pedig, kik jó szerzeteseknek látszanak ugyan s talán azok is, de tisztelet a kivételnek nagyon félénkek és nem gondolják meg, hogy még *nem rövidült meg az Úr keze, hogy meg ne szabadíthatná* (Iz. 59, 1. ; a köv. Róm. 10,2) őket. Sem nem veszik figyelembe, hogy nem kisebbedett meg a Magasságbelinek kegyessége, hogy meg tudja és meg is akarja segíteni azokat, akiknek *„van buzgóságuk az Istenhez, de nem az ismeret szerint“*, mikor a testi szenvedéstől, vagy talán a természeti gyöngeségtől való

félelemmel visszatartják az embereket a tökéletesség munkálásától. Látnak ugyan sok embert erényesen élni s ezt már régtől fogva jónak és szentnek is tartották és még sem merik elkezdni. Nem tetszik nekik a közös élet előírta jócselekedeteken felüli buzgóság, lerontják az Isten által sugallt terveket. Az ilyenek tanácsai annál veszedelmesebbek, minél valószínűbbnek látszanak élet állapotukból kifolyólag.

5. **Eyek nagyon ravaszul vetik ellen a régi ellenség csalárd fortélyát:** ha ezt, vagy azt teszed, majd jó, buzgó és szent szerzetesnek tartanak. Mivel pedig tényleg nem vagy az, a minden súlyos és gyalázatos bűnödöt ismerő Isten szemében visszatetszel, elveszted érdemeidet és mint képmutatót elítél. Azt mondják továbbá: ezeket csak olyanok tehetik meg, akik nem követtek el semmi rosszat, akik szentül és ártatlanul éltek, mindent elhagytak Istenért és egész életükön át tökéletesen ragaszkodtak Hozzá.

6. **Azonban ezeket figyelembe se vedd, Isten előtt kedves lélek, hanem menjfől Máriával a hegyre.** Szent Pálnak is volt bűne és még nem sok időn át szolgált Istennek, amikor a harmadik égbe ragadtatott és az Istent színről színre látta. Az azelőtt fölötte kevély, hiú, magát a földi hiábavalóságoknak és testi kívánságoknak teljesen átadó Mária-Magdolna nem sok idővel megtérése után már Jézus lábainál ült az apostolok között és leste Mestere ajkairól a tökéletességre vezető jámbor tanácsokat. Az összes tanítványok közül ő látta meg elsőnek a feltámadott Istent s első volt, aki, az igazság igéjét hirdette. (V. ö. Ján. 20, 1.) Ugyanis *“nem személyválogató az Isten”* (Ap csel. 10, 34.) nem az előkelő származást, az idő hosszúságát és a cselekedetek sokaságát tekinti, hanem az ájtatos lélek buzgalmát és lángoló szerelmét. Nem azt nézi, hogy milyen voltál valamikor, hanem, hogy milyen kezdesz lenni mostantól fogva. Azért az ilyen tanácsadók tanácsai nagyon megrovandók, ha nem menti együgyűségük, bár ekkor sem kell elfogadni.

7. **Ha tehát ártatlanságod nem üdvözíthet, törekedjél, hogy bűnbánatod mentsen meg. Ha nem lehetsz szent Katalin, vagy szent Cecília, akkor ne szégyenkezzél Mária Magdolna, vagy egyiptomi Mária lenni.** Ha tehát érzed, hogy szent szándékban megfogantad az Isten legédesebb Fiát, akkor kerüld az említett halált okozó mérgeket és siess és fuss, óhajts és kívánj a szülők szokásához hiven a szerencsés szüléshez eljutni.

## II. Ünnepek.

*Hogyan születik meg lelkileg az Isten Fia a jámbor lélekben.*

1. **Figyelj és fontold meg másodszor, hogy hogyan születik meg a lélekben a fogadás után lelkikép az Isten áldott Fia.** Akkor történik ez, mikor a lélek a jó tanács befogadása, tennivalójának szorgalmas megfontolása és az Isteni segedelem megkérése után a jámbor feltétel kiviteléhez fog. Továbbá akkor, mikor már kezd megvalósítani azt, amin oly sokáig gondolkodott, de amit mégsem mert soha elkezdni, félt t. i., hogy nem fog siker-



rülni neki. E szentséges születéskor az Angyalok ujjonganak, Istent dicsőítik és békét hirdetnek. Amíg ugyanis a jó szándék, mely sok idő alatt fogant meg a lélekben, megvalósul, addig a benső ember békéje is megjavul. A lélek birodalmában nincs meg ugyanis addig a békés egyensúly, amíg a test a lélek ellen, a lélek a test ellen küzd, amíg a lélek a magányt, a test pedig a nyilvánosságot óhajtja. Nincs, ha a lélek Krisztusban gyönyörködik, a test a világban, ha a lélek a szemlélődés nyugalmát keresi, a test pedig a világ: tisztségeket. Ellenkezőleg meg lesz e béke, amikor a test a lélek uralma alatt áll, miután a jószándék, melyet akadályozott a test, a megvalósulás felé halad s a benső béke és ujjongás megújodik. Ó mily boldog születés az, mely után ily vidámság hatja át az Angyalokat és az emberek lelkét! „Ó mily édes és gyönyörűsége lenne tehát a természet szerint munkálkodni, — ha ostobaságunk meg nem akadályozná; — ezt azonban meg kell orvosolni, és a természet tüstént kedvezni fog a természetes delgoknak.“ (Sz. Bernátnek az isten Hegyéről nevezett testvérekhez írt levele. 1. fej. 23. sz.) Tapasztalja már a lélek, hogy igaz az Evangélium szava: *Vegyétek rátok az én igámat... és nyugodalmat találtok lelketeknek. Az én igám ugyanis gyönyörűsége és az az én terhem könnyű.*“ (Mt. 11, 29-30.)

2. E tárgynál jegyezd meg ó jámbor lélek, ha téged ez az édes születés gyönyörködtet, Máriának kell lenned! Mária nevének jelentését *keserű tenger-nek, megvilágosító-nak* és *úrnő-nek* értelmezik. Légy tehát *keserű tenger* a könnyáras bánat által és fájjald keservesen *elkövetett bűneidet!* Sóhajtozzáj mélységesen az *elmulasztott jócselekedetek* miatt és szüntelenül vádold magad a sok-sok *elpazarolt napért.* Légy másodsor megvilágosító: a tisztes társalgás, az erényes cselekvés és másoknak a jóra való buzgó vezetése által. Légy végre érzékeidnek és testi kívánságaidnak *úrnő-je*, hogy minden tetteidet a józan ész ítélete szerint végezd és mindenben mind a saját üdvödet, mind mások épülését, mind pedig Isten dicsőségét, magasztalását kívánd és keresd.

3. Az ilyen lélek, aki fájlalja elkövetett bűneit és sóhajtozik miattuk, erényekben ragyog és tündöklük s uralkodik a testen: az a szerencsés Mária, akitől örö.m közepette és fáradtság nélkül születik Jézus Krisztus. E boldog születés után ismeri fel és izleli meg a lélek. hogy *mily édes az Ur Jézus.* (Zsolt. 33, 9.) Valóban édes Ő, mikor szent elmélkedésekkel táplálja, ájtatos és meleg könnyár-patakokban fürösztli, a tiszta kívánságok pályájába takarja, a szent szeretet karjaiban hordozza, a buzgóság érzelmének sok-sok csókjával halmozza el és lelke bölcsőjében ringatja.

Igy születik meg tehát lelkileg a Gyermeke Jézus.

(Folytatjuk)

Latinból: fr. Vilmos



## Hová mégy?

Hová mégy Jézus fáklyák közt fehéren?  
Nézd, mily kevés a szám, mely Rád tekint,  
Nem Getszemáni kert ez idekint?  
Esküsznek most is s még sincsennek ébren.

Heródes nincs-e itt gunyolni Téged,  
Fehér ruhádon nem nevetnek-e?  
Hová mégy Jézus — utcák tömege  
Nem hint virágot, megy, hogy lássa véged.

Bibort világolt Rá közöny-szövétnék,  
Láttam, hogy az Ur szemében könnyek égnek  
S hull szivekbe könnyharmat-igézet.

Szentségi trónodon elrejtve nézed  
Uram, mint vágnak pálmaágakat  
S Eléd teritik szív-ruhájukat.

*P. Kapisztrán.*

## Szent Ferenc imája.

KI VAGY TE?

Mindentteremtő Istenem,  
Ki mélyen zúgó-vizekben szólsz nekem,  
Dalolsz mindenütt és beszélsz  
A nagy mindenség zengő sipjain,  
Lelket látó örök Zenész!  
Mily titok a virág, mely illatos,  
Melyen csodacsepp harmatoz;  
Sudár fenyőn, fűn vagy mohán  
Mint virágzik ki kezed illete,  
Mily világ nőtt lábad nyomán  
Csodába sarjadt munkád szent vetése.  
S ez élet ott piheg Isten tenyerén,  
Én Istenem, ki vagy Te —

KI VAGYOK ÉN?

Kit elvakított vakond-énekiem,  
Nem néztem még túl mámor-éjeken;  
Pedig fölrebbent a titkok fátyola,  
Gyerekként vártam, vezess el oda  
S mutasd meg nekem, hol van a csoda.  
Én szegényke, ki szirmok, szirtek alatt  
Nem csókoltam még meg szent kezed,

Mely rejtelmet szöve most is itt maradt.  
Istenem, hátha bűnnek veszed,  
Hogy minden kíncsed eltapodva járok,  
Irgalmazz, Uram, vakul látok én,  
Én Istenem, ki vagy Te — ki vagyok én?

KI VAGY TE?

Ki drága lelket leheltél belénk  
S a mindennél drágább szentmalasztot  
Forrássziklából újra fakasztod.

Semmiből hoztál engem is elő,  
A szent Patakba megmerítettél  
S lelkem ragyogóbb lett mindeneknél.

Trónt állítsz — ó gyönyör kimondani:  
Lehozod lelkünkbe a szép eget.  
Ki magasztalhat téged eleget?

KI VAGYOK ÉN?

Még nem imádtalak órákon át,  
Nem szálltam mélybe — föl a trónusig,  
Lelkemig, hol Isten uralkodik.

Gonosz koldus — alamizsnát kértem,  
Nem adtam hálát a jóért, mely ért  
Uram kezéből — a kegyelemért.

Porbahullva én nem kértem Tőled,  
Hogy még sok ember szívébe lépj be  
Kegyelmeiddel, mint az enyémbe.

KI VAGY TE?

Ki úgy szeretted minden ember lelkét,  
Hogy egyszülött Fiad keresztre adtad!  
Ó Jézusom, véreddel öntözöd  
Pilátus udvarát s a szent keresztet.  
A vétek két fatörzset összeácsolt,  
Te némán vitted, mint a bárány.  
Hull, hull a drága vér a földre-bűnre;  
Nincs, nincs, ki szomjan összeszedné  
Mennyekből hulló bibor-harmatát,  
Eltenné féltve őrzött Grál kehelybe,  
Nincs, nincs, ki vállalná a Fát!  
Csak Jézusom szerelme ülteti  
A vérrel gazdag föld-Kálváriára

S a fának öt szál rózsája nyilott.  
Azóta mindig szent Atyád elé  
Esengve tartod szenvedéseid  
Öt véres szent zálog-smaragdját,  
Hogy el ne sújtson igaz harágja  
Engem bűnöst s a nagy világot.

#### KI VAGYOK ÉN?

Nem térdepeltem véres lábnyomodban,  
Nem csókoltam a port, hol véred ömlött!  
Az édes cseppek fénylő tükörében  
Láthattam volna minden bűnömet  
S remegve nem néztem aláztatod  
Örvénylő mélyeit. Ó könnyeim!  
Nem sirtam vakra két szemem,  
Tövis helyett virág borítja  
Alázni illő büszke homlokom.  
O jaji, a szent kereszttől hogy futottam,  
Részvétlen néztem oly sokáig,  
Szivednek vére mint foly, mint pereg.  
Uram, add, hogy mint kis virág  
Felkússzam száraz fádra s illatozzon  
Beoltott tömön nyilott rózsaszál;  
Véremben szenvedésed égjen  
S a szívem kinodat dobogja;  
Ó erre kérlek stigmás Jézusom.

#### KI VAGY TE?

Ki érti, Uram lélek-szerelmed,  
Mely börtönt kovácsolt, hogy kegyelmet  
Hinthess a titkos szin-rácsokon át.  
Hullatod nekünk véred illatát,  
Vesz szolga, fiú, jegyes és barát.

Ó az a börtön . . . Ó milyen szegény,  
Nincs hely gazdagabb a föld kerekén?  
Hogy száll le az isteni alázat  
Piszkos oltárra s nincs, aki házad  
Tisztogassa? Ó a vérem lázad . . .

Téged, Uram élve eltemetnek;  
Nem új a sirod, mégsem veted meg;  
Csak sir Szived szerelme jól tudom,  
Hiába szólasz, édes Jézusom  
S kiket vársz — dal nem fakad ajkukon.

Te mégis-mégis magadra veszed  
A néma színt s e titkos öltözet  
Végtelen tengert — egy Istent takar;  
Frigysátort készít az isteni Kar  
Mindenható Szív, mely ennyit akar!

#### KI VAGYOK ÉN?

Nyomorult, bűnös annyi éven át  
Mint feledtem el üdvöm zálogát,  
A kútfőt, mely az életet hozta  
S az élet vizét oly bőven osztja,  
Ó fehér, édes, mennyei Ostya . . .

Összedőlt oltárt, templomot láttam,  
Lenézve, elhagyva, megutáltan,  
Az épek is szennyig — alázattal,  
Ó bocsásd meg, Uram, nem futottam,  
Hogy épísek vagy söpörjek ottan.

Nem zúgott végig ajkamról szózat,  
Hogy fölkeltem az álmodozókat,  
Hogy lássák, nézzék, itt van az Élet,  
Vegyék a titkot, mely kincsünké lett,  
Mert a Kenyérből új világ éled.

#### KI VAGY TE?

Ha jó a boldog óra,  
Kegyesen viszed lelkünk égi virradóra,  
Örök valóra, isteni jóra.  
Tengervégtelenséged hullámszó tetején  
Örök szelek szárnyán Feléd megyek én;  
De Te jössz tengeren járván  
Fogod a kezem éj közepén,  
Örök békénk egén  
Csillanó szivárvány

---

És lehull szemünkről a hályog,  
Elénk tárul a szép mennyország;  
Angyalokkal, Szentkarokkal  
Szűzanyámmal Te a lelket várod,  
S hívod, hogy jöjjenek, fussanak Hozzád.

Ó édes hang, édes szerelem,  
Mely ily jót gyakorol énvelem  
S mind az emberekkel.  
Ki magad hívógatsz, igyunk a vizből,  
Örök Végből, — örök Eredetből

S részegüljünk meg szent boroddal.  
O mikor fakad szivemből égi bordal?...

### KI VAGYOK ÉN?

Ki oly sokáig nem szerettedek,  
Kerültem hangod, hívó szavad,  
Mint pártos folyó, mely vissza-halad,  
Mint titkos mederben bűvó patak.  
Nem! csak vízcsepp, mely Tengert kerül,  
Magánosan sirva csergedez,  
Félve a Mélytől, melyben elmerül,  
Ugy kóboroltam egyedül!

És nem vetettem magamat karodba!

Mint, aki már jegyesed.  
Ó Uram, mennybe vezess,  
Szivem azért keresett.  
Ég a szerelmed — enyém csak a Föld,  
Én nyomorult — de Te szivre ölelsz,  
Lelkem üres — de az Ur, Ki betölt.  
Irgalom Atyja a port felemelte,  
Látom a Végtelen, isten Erőit  
S ajkam azóta susogja csak egyre:  
Te ki vagy, Istenem — ki vagyok én.

(1930.)

*P. Kapisztrán.*



## Szűz Mária mindenkit nagyon szeret.

Forró augusztusi délután volt, mikor J-ből jól megrakott kocsinkkal elindultunk. Annyi búzát adtak ezek a jó népek, hogy három tele zsákkal még a plebánián kellett hagyni, nehogy a szekér útközben összeroskadjon a nagy teher alatt. Fekete társammal meglegedetten lépkedtünk a kocsi után. Nem fekete volt az igazi neve, még én sem hívtam így, hanem az emberek nevezték el annak. Én ugyanis olyan voltam mellette, mint az árvalányhaj az alföldi legény kalapján. És ahol csak megjelentünk önkénytelenül jött az emberek számára az elnevezés: A Fekete, meg a Szőke, s egymásközt is így beszéltek rólunk.

A faluban nem szoktunk felülni a kocsira, csak mikor már annyira elhagyjuk, hogy a tornyot is elmosódottan látjuk, kapaszkodunk fel. De akkor is csak úgy, ha az út jó és kevés a teher. Most azonban, bár az út igen jó volt, mégsem ültünk a kocsira, mert társam nagyon sajnálta a Kesét.

Alig értünk ki a faluból, szembetaláltuk magunkat a mi legnagyobb ellenségünkkel, az autóval. Ilyenkor átszoktunk menni arra az oldalra, ahonnan a szél fúj. De hova menjünk most — tanakodtunk — mikor sehonnan se fúj. Az autó épen hozzánk ért. Olyan porfelleget hozott magával, hogy hogy előttünk semmit se láttunk. Társam elővette nagy piros zsebkendőjét, betömte orrát, száját, becsukta szemét. Én is hasonlóképen cselekedtem s elszántan rontottunk neki a sűrű porfellegnek. Ilyenkor messze elmentünk, mint a vakok, anélkül, hogy valamit is láttunk volna, mert szemünket nem mertük kinyitni.

Egyszerre csak nagy zsvaj ütötte meg fületem. Kinyitottam a szememet, hát óh egek! egy sereg cigány. A Zagyva partján ütötték fel sátrukat. Alig hogy megpillantottam őket, szememet a nagy pór miatt önkénytelenül ismét becsuktam.

Valaki halkán köszönt:

— Jó napot!

Hirtelen rávágtam: Mindörökké, és kinyitottam a szememet. Egy sápadt, szoborarcú cigányleány volt. Egy fához dülve nézte a járókelőket. Fekete selyem rojtoskendő lógott le a válláról. Mikor jó pár lépést elhaladtunk, odasúgom szóciusomnak:

— Láttad? No ez sem volt cigány.

— Ugyan menj már, — mondotta zsörtölődve — hát nem láttad, milyen fekete volt?

— Nohát, ha szerinted a feketebőrű mindjár cigány, akkor te kétszeresen cigány vagy. Nem is kell mondanom, hogy miért...

Megértett. De nem azért volt „sophos“, hogy ne tudjon erre is megfelelni. Azonnal deresedő fejéhez kapott s kitépett egy fehér hajzálat és odatartotta elé.

— Ez fekete...? Olyan volt, mintha fehér ló farkából tépte volna ki. Ép szólni akartam, mikor egy cigánypurdé elkezdte iszonyatos sirón:

— Kédvés urám, agyék egy sentkípet.

— Minek az neked rajkó, — mondta katonásan az öreg — hogy szét-tépd? Nem is tudod hová tenni. Ez imakönyvbe való.

— Nem nekem kell, hanem a Núrának — s közben rámutatott arra a cigánylányra, aki a fához támaszkodott.

— Hát akkor kérjen ő, — folytatta jó szóciusom.

— Ű nem mér, mert ű városi táncos.

Szóciusom meg se várta, hogy hogy a purdé befejezze, hanem az ő sajátos modorával közbevágott:

— Ugyan micsoda cigány az, amelyik szégyell kérni? Nem adok képet! Megértetted rajkó? Hord el magad!

A szegény purdé azt sem tudta hogyan menjen vissza, mert a Fekete iszonyú képet vágott. Mikor látta, hogy a purdé elsompolyog, felsóhajtott:

— No, tandem denique!

De alig mentünk néhány lépést, ismét a sarkunkban volt a purdé.

— Kezsit-lábát csúkolom kedves Úrám, tessék má ádni egy sentkípet. Mind a ketten elneveltük magunkat. A fekete azonban hamar az előbbi zord képet vágta és ráripakodott:

— Nem megmondtam, hogy nem adok.!

De a purdé most nem ijedt meg a különös ábrázattól. Talán az is bátorította, hogy én alig tudtam magamba fojtani a nevetést. Egyenesen elének került, felmutatott egy hatost és tovább könyörgött:

— Á zсистен ágya meg, kedves úráml Est a pizst níkem ágyá á Núra, há visek néki sentkípet.

A jó öreg egészen megsértődött, nem értvén meg, hogy mit akar a purdé.

— No nézd ezt a szemtelen cigányt, pénzzel akar engemet megvesztegetni.

Én csak biztattam, hogy adjál már neki, hadd szabaduljunk meg tőle. Ő azonban nem engedett a negyvennyolcból.

— Én nem adok cigánynak képet!

Már kezdtem restelni a dolgot, mert a járókelők figyelmesek lettek ránk s megmosolyogtak. Kutatni kezdtem a zsebem... nincs... nincs... Egyyszerre csak kezembe akadt Promptuáriumom. Három szentkép volt benne, egy Jézus-szive, — egy Mária-szive — és egy Madonna-kép. Mind kedves emlék. Melyiket is adjam?... A Mária-szive képet választottam. Valamikor ráírtam: „Ha jósorsodban nem is gondolsz Máriára, legalább bajodban folyamodjál Hozzá. Ő biztosan megsegít.“ — Ép a Zagyva hidjára értünk. Elővettem ceruzámat és ezt írtam a kép aljára: „Ez cigánynak is szól, mert szűz Mária mindenkit nagyon szeret“. A kép igen szép volt... Elmondott az mindent: intett, hívott, kért és szeretett... Odaadtam a purdénak, de az meg sem köszönte, hanem elkezdett futni, közben oly ügyesen hányta a cigánykezeket, hogy könnye is kicsordult belé.

Másnap új társat kaptam egy kis filozófus testvér személyében. Először lévén kvestán, bátortalanul huzódott mögém, mint a kis gyermek anyjához, ha idegen jön a házhoz. Sz.-be mentünk, onnan pedig J.-ba az ott maradt három zsák buzáért. Mikor a Zagyván átmentünk, kerestem a cigányokat. Meg akartam mutatni kis szóciusomnak a purdét. De micsoda csatlódás! Nézek jobbra, nézek balra, de se cigány, se sátor.

Már a plebániához értünk, mikor ismerős zsivaly ütötte meg fületem. Nem tévedtem. A plebánia előtt elterülő pázsiton álltak a sátrak, a sok cigány, meg vagy nyolc csendőr körülöttük. A plebániától kissé lejjebb egy régi iskola állt, ablaküveg nélkül. Belülről iszonyu ordítások hallatszottak, mintha valakit vertek volna. Gondoltam, ezek biztosan loptak.

A plebános úr nem volt otthon. Az öccse, aki festő, ennek barátja és a házvezetőnő mind kint álltak a folyosón és lesték a cigányokat. Jó kilátás esett a színpadra is beillő jelenetekre. Elmesélték, hogy a cigányoknak tele van a fejük olyan... tetszik tudni mivel s az orvos elrendelte, hogy meg kell őket nyírni. Láttuk is az orvost két sürgölődő borbéllyal.



A kocsis kifogta a lovakat, felrakta a búzászsákokat a kocsira és ő is a nézőközönség közé sietett. Mit tehetünk egyebet, mi is néztük a folyosóról. Láttuk, hogy iszonyún kiabálva jönnek ki az iskolából a cigányok.

— Beperelem! — kiáltotta az egyik — ném a náccságos doktor urát, hanem ázst á ficskó borbélyt.

A másik meg befelé menet kiabált nagyon :

— Kezsit-lábát csukokolom náccságos doktor urám! Vizsgáljon meg engem, nincs énbennem semmi, azs egész családom tisztá, mint a pátyolát. Közben pedig kipenderítvén öléből a kis porontyot tépte magáról a ruhát míg az egyik csendőr rá nem kiáltott :

— Ne tépd magadat te tetves!

S közben olyan mozdulatot tett, mintha puskatussal egyszerre agyon akarná ütni, de csak belökte vele az iskolaján. Néhány kétségbeesett kiáltás, de ez már bentről, egy pár sikoly s nemsokára kijött, de most még sokkal inkább kiabálva, jobb kezét ökölbe szorítva szidott mindenkit, majd ismét kipenderítette rongyaiból a porontyot. Akkor láttam, hogy biz' azon nincsen semmi, csupasz volt szegényke, mint a kis veréb. Megfogta hol az egyik karját, hol a másikat, mintha ki akarta volna szakítani, azután rázta; azt gongoltam eszt veszttette. Azonban nem tartott sokáig, a csendőrök észre-téritették.

Utánna egy leány következett. Nagyon félhetett, mert s csendőrök úgy huzták be. Ez mindegyiken tulteti. Sírt, jajgatott és mindent össze-vissza kiabált. Mikor bent voltak a „borbély-hóhéroknál“, a leány kivágta magát a csendőrök kezéből és kétségbeesve sikoltzott :

— Segítség!... Segítség!...

Nekirohant az ablaknak s ki akart ugrani, de nem engedték. Mikor kint meghallották a „Segítség“-et, a cigányok egyszerre felzúdultak, mint mikor nagy méh-rajt fölzavarnak; sirtak-rittak s vége egy nagy siró jajgatásban végződött.

A körülállók csak mosolyogták, nevték őket. Néha egy-egy megjegyzés bangzott el, de sehol semmi részvét. Az iskola előtt a csendőrök között egy rimánkodó, összecsavarodott, vén cigány állt. Gondolom, a vajda, Fekete szemében ritka fény csillogott. Tele volt az féltő, apai szeretettel. Vigasztalt, csitított mindenkit, kérlelte a doktort és a csendőröket. Szegény mindent megtett volna, csak övéit ne bántásák. Ott sétált fel és alá nyugtalanul és kérlelte a csendőröket:

— „Ne tessik má őket bántani, mingyárt hozzuk a petróleumolajt. Már mégis csak ilyet ne tessenek tenni“.

A petróleumolaj meg is jött; vitte szegény az orvoshoz, de bizony semmit se használt, pedig szépen kérlelt minddnt, csakhogt kezét össze nem tette. Az egyik csendőr durván ellökte, hogy majdnem elesett. A vén cigány felnézett az égre és szemébe valami vad tűz lángolt; tele volt keserűséggel.

Most egy új áldozat következett, Fehér sápadtságával s jobb ruházatával egészen kivált a többi között. Vonakodva ment ugyan ő is, de csendesen,

némán, mint a mártírok mentek a vesztőhelyre. Ez volt Nóra. A lelógó rojtos selyem kendőről ismertem meg. Kezében féltve szorongatott valamit. — Vigyázott rá. Nagyon értékes lehetett, mint a mártíroknak a kereszt.

A cigány sátrak körül is elhalt a zsivaly, csak a szemek figyeltek. A cigányok nem akartak hinni szemüknek, hogy a „táncost“, a bécsi „táncost“ is beviszik. A vajda is visszatért vad, keserű merengéséből s nézte, hogyan viszik Nórát. Bent megkezték a borbélyok a munkát. Csendben, egyetlen panasszó nélkül fejezték be. De kint a sátrak körül mégis zsivaly keletkezett. Egy barna férfi szidta Nórát, hogy így bután enged, még csak nem is jajgat. A vajda is hozzáállt, utánna a többi cigány férfiak és asszonyok mind és csunya szavakkal illették.

Nóra észrevétlenül jött ki. Nem klabált. Csak forró könnyei tanuskodtak arról, hogy fáj neki is az egész nagyon. De nem sirt hangosan. Könnyei némán peregtek szeméből, mint mikor a lélekben nagy leomlások vannak. Övéi sátra felé tartott. Ott akart tovább sirni s ott akart vigasztalást is keresni. De az az éltes, barna cigány eléje állt és durván elutasította. A lenyugvó nap épen kibujt a felhők alól. A tüzes sugarak sok színben csillogtak Nóra könnyein. Rávilágítottak arra az értékes tárgyra, amelyet oly féltőn tartott kezében. Most már nem dugta, hanem két kezébe fogta s úgy nézgette, mint kedves fényképet szokás. A napsugárban jól láthattam, szűz Mária kép volt: az amit én adtam és amire ráírtam, hogy Szűz Mária a cigányoknak is szerető Anyja. Azután egy másik sátor felé tartott, de itt sem fogadták be. Az egész cigánysereg felzúdult. A nők és férfiak egyaránt. — Nóra most már azt sem tudta, hová menjen. Végre keresztülfúrta magát a bámuló tömegben s egyenest az évszázados, omladozó templom felé tartott. Gondolom tudatosan. Elég volt. Ez nagyon meghatott, mert ilyet kollekción még nem láttam. Szemeimmel megkerestem Jánost, a kocsisunkat s odaszóltam neki:

János, indulunk!

Nem akart hinni fülének és megkérdezte;

— Indulunk, Tisztelendő úr?

Igen! — mondtam határozottan.

Már búcsúztunk is a művész úréktól. Kocsink észrevétlenül gördült ki az udvarból, közben még egy tekintetet vetettem a cigányokra. Nóra a templomhoz dőlve sirt és rojtos kendőjét egy kis purdó húzogatta, ugyanaz, aki tagnap oly nagyszerűen hányta a cigánykerekeket. A kocsis meglegyintette ostorával a Kesét, mire az ügetni kezdte és Á-ig meg sem álltunk.

Azóta nem igen gondoltam a cigányokra. Hogy legutóbb J. felé jártam, épen egy kastély-kert diósfasorán jöttünk kifelé. Hűvös novemberi délelőtt volt. Szemben velünk egy erdő kezdődött, mely messze felnyult a Mátrába. A föld tele volt lehullt sárgalevelekkel — mind megannyi halottal. Igazi őszi hangulat, igazi őszi táj...

Csend volt, csak a csipasz fák között zizegett, sirt, sikongott fájdalmasan a szél. Olyan szép volt, hogy hallgatni kezdtem. Egyszerre csak he-

gedűszó vegyült bele, megszépítette, mint a napfény a virágot. Azt gondoltam, hogy képzelődöm. De nem. Amint tovább mentünk, mind jobban és tisztábban hallottunk egy szivtépő, siró zokogó zenekart. Arra gondoltam, hogy talán a falusi legények mulatoznak. De mikor felértünk a partra, egy nem várt látvány tárult elénk: halottas menet volt cigányokból. Elül a muzsikások jöttek. Most már megismertem a dalt is, amit húztak. Szép őszi dal volt, de csak refrain-jét játszották:

Novemberi szél fuj, levelek peregnek.

Mese, hogy tavasz volt, mese, hogy...

Itt a primás elkapta és diadalmas magasságba vitte tovább. Már nem is annyira sirt, inkább táncolt benne valami. A többi meg kísérte szomorún. Mögöttük jött a pap, kis cigány minisztránsokkal. A koporsó után közvetlen az a barna cigány jött búsan, aki elkergette volt Nórát. Mellette egy asszony, zokogva tépdeste kibontott haját. Körülöttök kis purdék tipegtek. Amint a kicsinyek megláttak bennünket, az egyik közülük — ugyanaz, aki a szentképért könyörgött, megismert és hozzám szaladt. Kezében azt a Máriaszive képet tartotta, amit én adtam.

Elpanaszolta, hogy Nóra meghalt. S a szentképet, mikor haldoklott: mindég kezében tartotta, néha csókolgatta is. Mikor pedig a tisztelendő úr meggyóntatta, mindig beszélt is hozzá valamit. Egyszer, mikor nem volt ott senki, megsimogatott, — itt a kis cigány elpityeredett és akadozva, siró, hangon folytatta:

— Azt mondta, hogy nagyon seressem a Sűzs Máriát. Valamit irt is rá, de nem tudom elolvasni.

Átnyujtotta a képet. Vékony betűkkel ez volt ráírva:

„Meine liebe Mutter.“

Nagyon meghatott az egész... Elköldtem a gyermeket, mert a menet már messze elhaladt. Mindjárt felülnük a kocsira és mondtam a kocsisnak, hogy igyekezzünk. A domboktól a halottat vivő menet már nem is látszott, csak a siró zene jött el hozzánk. Most már folyton csak a refrain-t hozták

Novemberi szél fuj, levelek peregnek.

Mese, hogy tavasz volt, mese, hogy...

Mi pedig mentünk tovább. A zene is elnémult, csak a novemberi szél sikongott tovább a fák közt — mintha sirt volna... mintha zokogott volna...

*fr. Regalát*

---

## Krónika.

Rovatvezető: Fr Tivadar.

Az ó-esztendő utolsó napjaiban Főtiszt. Provinciális Atyánk meglátogatta klerikátunkat s ez alkalommal könyvtárunknak ajánlódékozta Halesi Sándor *Summa Theologica*-jának két fóliáns kö-

tetét, mely a quaracchi atyák kiadásában jelent meg. Tette (pedig ezt azért, hogy Rendünk nagy múltjából merítve életeszméket, nagy jövőnket biztosabban megteremthessük. Gyermeki hálával köszöntjük e kegyes ajándékot,

A "Schola Franciscana" iro-

dalmi körünk egyik korábbi határozata alapján, hogy t. i. a tisztújítás idejét decemberre teszi át, az első tisztújító gyűlését 1929. dec. 30-án tartotta meg. A választás szerény keretek közt ejtődött meg, mégpedig a következő eredménnyel: Titkárrá választott Fr. Károly, aki egyben a *M. U.* szerkesztőbizottságának vezető tagja is. A Kör jegyzője Fr. Tivadar lett. Könyvtáros Fr. Kalliszt, segédkönyvtáros pedig Fr. Elek. Jó munkát!

*Január 7-én* megkezdődtek a preparációk. Jutott belőle bőven mindenkinek. A vizsgák elég jól sikerültek. Sorrendjük a következő: Jan. 10-11. *Biblicum*. *Moralis fundamentalis*; 16-17. *Dogmatica specialis*, *Patrologia* és *Egyháztörténelem*; 22-23. *Moralis de praeceptis*, *Dogmatica fundamentalis* és *Patrologia*; 28-29. *Moralis de sacramentis*, és *Catechesis*. A 18-i vizsgákon Ft. P. Provinciális elnökölt, a többin pedig Ft. P. Antal Prefektus Studiorum.

*30.* Az általános örömmel teljes hangulatot szomorú búcsúzkodás zavarta meg; ugyanis jó jótestvérünk Fr. Krizosztóm Szécsénybe utazott, hogy e kis hely tisztult levegőjén felüdüljön. Ott készül majd Ft. P. Antal Exminister kitűnő vezetése mellett a tedógiából, hogy távolléte a Studiumból ne legyen akadály a szükséges tanulmányok befejezésében. Imáinkkal segítjük ebben mi is. A mielőbbi viszontlátásra!

*Február 1.* Ma végre régi óhajunk teljesült! Hozzánk is beköszöntött a rádió, mely - kon-

vent vevőjéből külön vezetéken jut fel hozzánk. Az iskolában szerelték fel a hangszórót és Ft. P. Magiszter irányítása mellett itt hallgatjuk néhanapján a provincia előírása szerint megengedett darabokat. A jószágos Jézus fizesse meg bőségesen azoknak, akik szives adományukkal ezt számunkra is lehetővé tették!

*Március 1-ét*, csonka hazánk felszabadulásának 10. évfordulóját mi is megünnepeltük. Egész nap szünet.

*5.* Megkezdődött a lelkigyakorlat, melyet Ft. Provinciális Atyánk vezetett. Napi három emelkedésben teli kézzel szórta a mélyebbnél mélyebb gondolatokat és a szépséges eszméket. Négy elevációba eszmélkedve vezetett bennünket a legfőnségesebb Eszméhez, életünk Alfájához, és Omegájához, a hófehér Ostyához, hogy az Élő Kenyérnek öntudatos vétele által benső emberekké legyünk. Hisszük, hogy [szavai termékeny lélekbe hullottak. ¶Nemcsak papirra vetettük, hanem szívünkbe is véstük minden szavát.

A lelkigyakorlaton a rendház tagjain kívül megjelent még Ft. P. Secretarius is azonkívül Fr. Szilveszter és Fr. Ince egyetemi hallgató testvéreink.

*11.* Isten segítségével a szentgyakorlatokat befejeztük. Konventmise alatt Szeniorunk, Fr. Sándor letette ünnepélyes fogadalmait Ft. P. Provinciális kezébe, és ezzel örökre eljegyezte magát a jó Istennel! Fogadja kegyesen az Úr áldozatát és erősítse meg őt ke-

gyelmével, hogy amit fogadott, hűségesen megtarthassa „usque ad mortem.“

16. Az egri Érsek Úr Ő-Ex-celenciája a szeminárium kápolnájában Fr. Tibort diákonussá, Fr. Sándort és Fr. Károlyt pedig szubdiákonussá szentelte. — Így tehát elindultak azon a boldog úton, mely már egyenesen az Oltárhoz vezet. Sok-sok kegyelmet!

A mai nap még más örömet is hozott. Ugyanis Kínába távozott jó missionárius Atyáink kimutatták, hogy a távol Keleten, sok nehéz munkájuk közepette is gondolnak ránk. Ft. P. Bernát ugyanis megküldte klerikátunknak a tsinanfu-i német ferencesek most megjelent folyóiratának első számát. *APOSTOLICUM. Periodicum Pastorale et Asceticum.* — Nagy örömmel fogadtuk, nemcsak azért, mert azoktól jött, akik nekünk a legkedvesebbek, hanem mert így közvetlen közletről ismerjük meg missionáriusaink áldozatos munkáját és buzdulhatunk példájukon. Ferences szívünknek minden szeretetével mondunk hálás köszönetet.

28. Kapisztrán Szent János ünnepe; Provinciánk nevenapja. Ft. P. Quardinán fényes papi segédlettel ünnepélyes szentmisét celebrált. Énekkarunk P. Hartmann Pál világhírű ferences oratóriumszerzőnek gyönyörű kétszólamú miséjét adta elő. Közben korális és polifón betéteket is énekelünk. — Poverello hősi Fiának zengjen minden glóriát!!!

## Üzenetek.

Az egész klerikátunk ujjongó öröme és boldogsága főt.: P. Hermenegild házfőnök atyánknak jószágos és megértő szívről tesz tanuságot, amikor bőkezűségéből új köntösben lát napvilágot a Magyar Úmbria.

Szeretett Atyánk fogadja az őszinte hála szerető megnyilatkozását itt is tőlünk, kik Főtiszteletlenségedet e jótéteményért sohasem feledik, de nemes bőkezűségére máskor is számitanak.

**Buda:** Főt. P. Tamás Alajos exm. úr budai házfőnöknek hálás szívvvel köszánjük 50 pengős adományát. Hála-imánk nem maradt el. Isten fizessen bőségesen.

**Szombathely:** Nagyon örülünk, hogy jó Testvéreinknek segítségére lehattunk a lelkigyakorlatos stencilekkel. Szerettük volna jobb állapotban küldeni, sajnos erre nem számitottunk. Gyönyörködtünk a gazdag tartalmú „Ifjuság“-ban és mi is örültünk az 5 éves eredménynek s a benne megnyilvánuló hatalmas erőnek. Boldog Alleluját!

**Vajdahunyad:** Segítséget szívesen felajánljuk máskor is. Örömteljes husvétet a Ferences Nemzedéknek! —

**Jászberény:** Kedves Testvéreinket allelujás szívvvel üdvözöljük! Sok vaskos cikket várunk.

A munkák beküldésének határideje június 1.

